वऱ्हाडसमाचार.

पुस्तक १३ अकाले, रविवार ता० १४ माहे सप्तंबर सन १८७९ इसवी. अंक ३६

वऱ्हाडसमाचाराची किंमत.

	रु०
वर्षाचे अगाऊ	५
साल अखेर	७
किरकोळ अंकास	०४
डाक हाशील.	
वर्षाचे अगाऊ	१०८
,, अखेर	२

नवीन वर्गणीदार होऊं इच्छिणार लोकां कडून अगाऊ वर्गणी यावी ह्मणजे पत्र सुरू केलें जाईल.

नोटिसीबद्दल

मराठी, १० ओळीचे आंत	१
१० ओळी पुढें दर ओळीस	०१०६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	०१
इंग्लिश लिपींत दर ओळीस	०३
,, दुसरे खेपेस	०२

जाहिराती.

सुइण.

किंवा प्रसूति आणि तत्संबंधी अनर्थकारक परिपाठ.

ह्या विषयावर गेल्या मे महिन्यांत मी मुंबईंत व्याख्यान दिलें. त्यांत गर्भीण प्रसूत हाण्याचे दिवस ठरविण्याचे नियम व बारा महिन्यांचीं बारा कोष्टकें, प्रसूतीस लागणारे पदार्थ, प्रसूतीचीं पूर्वसूचक चिन्हें, प्रसूतीच्या अवस्था, प्रसूत होण्याचा क्रम चालू असतां कांपरे, वांत्र, उमासें इत्यादि होणारे विकार, स्त्री प्रसूत झाल्यावर तिची व बाळकाची व्यवस्था इत्यादि विषयीं सांगून नंतर गर्भीण लवकर प्रसूत व्हावी ह्मणून अज्ञान लोकांचे तिची ओढा ताण करणें, भलते भलते औषधोपचार चालविणें, मंत्र तंत्र योजणें, वार ओढणें वगैरे अनर्थकारक प्रकारांचें वर्णन केलें आहे. हें व्याख्यान येत्या महिन्याच्या अखेरीस छापून प्रसिद्ध होईल, हें उत्कृष्ठ ठशांनीं छापलें जाऊन याचीं रायल षोडश पत्री सांच्याचीं सुमार पन्नास पृष्ठे होतील. किंमत येत्या महिन्याच्या १५ व्या तारखेच्या आंत भरणारांस चार आणे पडेल बाहेरगांवच्या वर्गणीदारांस टपालहाशील व प्याकिंगबद्दल एक आणा जास्त पडेल. पत्रें तिकिटें लावून माझ्या नांवें मुंबईंत अपर डंकन रोड घर नंबर १ एथें किंवा "वऱ्हाड समाचार" आफिसांत अकोल्यास पाठवावीं.

ता. १२ आगष्ट १८७९ इ० } मिसेस रेबेका सिमिअन ग्रांट मेडिकल कालेजांत पास झालेली सुईण.

जाहिरात.

सर्व लोकांस जाहीर केलें जातें कीं मि० बमनजी फिरोजशा एम. ए. एल. एल. एम- मुंबई हाय कोर्टांतील सालिसिटर व अटर्नी हे अकोलें एथें सुमार दोन महिने झाले, आले आहेत. हे आल्यापासून बरींच कामें यांकडे येत आहेत. ज्यांजला फिर्यादी, अपिलें, व स्पेशियल अपिलें यांकडे देणें असतील किंवा हरएक कामासंबंधी सल्ला मसलत घेणें असेल त्यांनीं त्यांस स्वतः अगर तुकाराम गणेश यास भेटावें, ह्मणजे त्यांचीं कामें घेतलीं जातील. प्रथमचे बोलण्याची अगर कागद पहाण्याची त्यांजपासून फी घेतली जाणार नाहीं. कामासंबंधी पैशाचा ठराव समक्ष केला जाईल. हे गृहस्थ अकोलें एथें तूर्त मि० के. कावुस एम. टाटा हेड क्लार्क आफ करन्सी आफिस सदर स्टेशन अकोलें याचे बिऱ्हाडीं डिपुटी कमिशनर कचेरीनजीक रहात आहेत. कळावें. तारीख ९ माहे आगष्ट सन १८७९ इसवी.

मुंबई ब्यांक.

अमानत ठेविलेल्या पैशावर व्याजाचे दर.

१२ महिने ठेविल्यास दरसाल दर शेकडा ४ रुपये.

६ महिने ठेविल्यास (ह्मणजे तारीख १ नोवेंबर पासून ता० ३० जूनपावेतों एकसारखे कोणतेंही सहा महिनेपर्यंत) दरसाल दर शेकडा ३ रुपये प्रमाणें.

सदर्हू प्रमाणें न ठेविल्यास दरसाल दर शेकडा २ रुपये प्रमाणें व्याज मिळेल.

तात्पुरची किंवा मुद्दाम व्यवस्था केल्याशिवाय कमी मुदतीपर्यंत अथवा अधिक व्याजानें अमानत पैसा ठेविला जाणार नाहीं.

चालू अमानत पैशाच्या खात्यावर व्याज दिलें जाणार नाहीं.

मुंबई.

तारीख १ आगष्ट सन १८७९ इसवी

लोअर व हायर परीक्षेंतील सवाल.

तारीख ११।९।७९

१ वकील साक्षिदाराचे खरेपणावर बाध येण्याकरितां साक्षिदाराचे अब्रूला बट्टा लागण्यासारखे व लौकिकास लांछन लावण्याचे सवाल त्यास करतो तर कोणते स्थितीवर किंवा हक्कावर असे सावाल करण्यास त्यास अधिकार आहे?

२ खालीं लिहिलेले प्रकरणांत किंवा मुकदम्यांत गोष्टीचा लागूपणा आहे किंवा नाहीं; याजबद्दल कारणें लिहावीं.

अ बची अब्रू घेतल्याबद्दल बनें अ वर फिर्याद केली आहे मग याचे पूर्वीं अ हा ब वर अदावत ठेवितो असे प्रकारचे शब्द त्यानें सांगितले आहेत याबद्दल पुरावा देविता येतो किंवा नाहीं.

ब अ आणि ब यांजवर खून केल्याबद्दल आरोप आहे. आणखी कोणी अमुक गुरूनें ती गोष्ट धर्माचे संबंधानें कोणास न सांगण्याकरितां करार केल्यावरून अनें त्या गुरूला त्या गोष्टीबद्दल कबूल जबाब दिला आहे गोष्ट लागू गोष्ट आहे किंवा नाहीं ! आणि ब निशेत असून पोलिस अधिकाऱ्यास कबूल जबाब देतो ही गोष्ट ग्राह्य होईल किंवा नाहीं ?

क अ जिवंत नसोन त्यानें बला दत्तक घेतलें असा मुद्दा आहे जेव्हां अ जिवंत होता तेव्हां ब आमचा मुलगा आहे ह्मणून त्यानें सांगितलें अशी गोष्ट सांगण्याकरितां साक्षीदार बोलाविले हें लागू होईल किंवा नाहीं !

ड बने अला रुपये दिल्याबद्दल पावती दिली होती मग ते रुपये दिल्याबद्दल वकील तोंडी पुरावा हजर करितो हें लागू पडेल किंवा नाहीं ?

ई लबाडीमुळें तुह्माला नोकरींतून बडतर्फ केलें आहे कीं नाहीं असें साक्षीदारास पक्षकार विचारितो तो नाकबूल करितो. याचे विरुद्ध पुरावा वकील देऊं इच्छितो हें लागू पडेल कीं नाहीं?

३ जेलांत असलेले कैदीची साक्ष दिवाणी कोर्टाला घेण्याची जरूर लागल्यास त्याला हजर करण्याकरितां डिस्ट्रिक्ट जडज याला कशी कशी दरखास्त करावी आणि हजर करण्याचे हुकुमावर सही करण्यास डिस्ट्रिक्ट जडजानें नाकबूल केलें तर काय तजवीज करावी !

४ खालीं लिहिलेले मालाची व्यवस्था करण्याचे नियम काय आहेत.

१ पडलेला माल, भूमिगत द्रव्य.

२ मालक कोण आहेतें न समजल्यामुळें बेवारस झालेला माल.

३ मालक मरण पावल्यावरून कोणाचे स्वाधीन नसलेला माल.

५ जुडिशियल कमिशनर साहेब यांचे बुक सर्क्युलर नंबर २ सन १८७८ पैकीं या प्रमाणें दंडाचें रजिस्टर कसें ठेवावें ? आणि दंड वसुलांत कसे आणावे! या बद्दल नियम लिहावे.

६ अ मृत्युपत्रांत असें लिहून देतो कीं १००० रुपये ब जिवंत असेल तो पावेतो त्यास द्यावे आणि तो मृत्यू पावल्यावर ते रुपये क चे वडील मुलास द्यावे मृत्यूपत्र लिहून देणारा मरतो ते वेळीं क ला मुलगा न व्हता त्याचे नंतर ब जीवंत असते वेळीं कला एक मुलगा ज्याचें नाव ड असा जन्मला नंतर ड मरण पावला आणि त्याचे नंतर ब मरण पावला, तर मृत्युपत्रांतील १००० रुपये कोणास मिळतील ?

ता. १०।९।७९

१ एकादे सर्व्हे नंबरांतील हिस्सेदार आपला हिस्सा विकण्यास इच्छिल तर कोण कोणते मनुष्यास अग्रक्रियेचा अधिकार आहे,

जें वेळेस एकादे सरव्हे नंबरांतील पोट हिस्सेदार वारसाशिवाय मरेल किंवा आपला हिस्सा सोडून देईल तेव्हां त्याची व्यवस्था कशी करावी!

२ जमीनीचे सुधारणुकीविषयीं जो कायदा आहे त्यांतील मख्य मुख्य प्रकार व त्या कायद्याअन्वयें जे नियम केले आहेत त्यांतील मुख्य मुख्य प्रकार सांगा.

३ तावजीचा हेतु काय आहे! व हल्लींचे हुकुमावरून ल्यांड रेविन्यु खेरीज आणखी कोणकोणत्या बाबीचे उत्पन्नाच्या रकमा त्यांत येतात!

तावजीतील ल्यांड रिविन्युचे खात्यांत कोणकोणत्या रकमा येतात तें बरोबर सांगावें.

४ अलीकडील हुकुमावरून मुलकी काम या संज्ञेत कोणकोणतें काम येतें हें सांगा आणि मुलकी कामाचे जे मुख्य तीन भेद केले आहत ते सांगा आणि त्या प्रत्येक भागांत कोणकोणते प्रकारचीं प्रकरणे येतात- तें सांगा व त्यांपैकीं पहिले भागांत जीं प्रकरणें येतात तीं तुमच्यानें सांगवतील तितकीं सांगा.

५ दिवाणी कोर्टाचे हुकूम नाम्यावरून इस्टेटीचे विभाग करण्याविषयींचे जे नियम आहेत ते सांगा.

६ खालीं लिहिलेले गावांत जागल्या सेस कोणकोणते लोक देतात-

खालसा गावांत.

जहागीर गावांत

७ वाहित जमीनींतील झाडाबद्दल जे हुकूम व जे नियम तुह्मांस माहित असतील त्यांतील तात्पर्य सांगा.

८ सन १८७४ सालचे जिल्याचे फारेस्ट नियमांतील तात्पर्य काय आहे तें सांगा. जिल्ह्याचे फारेस्टांत ज्या निरनिराळ्या उत्पन्नाच्या बाबी आहेत त्या कोणत्या तें सांगा.

९ पोट भागिनीचे हिस्से कोण कोणते कागदांत नोंदले जातात व हे कागद कोणते उद्देशानें केले होते. सर्व्हेचे मोजणीचे वेळेस अ ब क यांनां एका शेतांत एकसारखे हिस्सेदार आहेत असें नोंदलें होतें. अ त्या शेताचा खातेदार आहे आतां ब आपला हिस्सा ड ला विकतो. क मरतो आणि आपला हिस्सा ग करितां सोडितो. तर या फेरफाराबद्दल पोट भागिर्णाचे रजिष्टरांत कांहीं नोंद केली जाईल कीं काय ? किंवा दुसरे कोणतेही पत्रकांत किंवा कागदांत याची नोंद केली जाईल कीं काय ? हल्लीं जे कागद किंवा पत्रकें उपयोगांत आहेत त्या कागदांत किंवा पत्रकांत याची नोंद केली जाईल कीं काय ?

१० जे दस्तैवज रजिष्टर करण्यास घेतां येतात त्यांजवर कोणते प्रकारचा शेरा लिहिला पाहिजे ?

११ जी भाषा रजिष्टर करणारे अंमलदारास समजत नाहीं अशा व जी भाषा जिल्ह्यांत उपयोगांत नाहीं अशा भाषेंत जर दस्तैवज असला आणि कोणे मनुष्याची तो दस्तैवज रजिष्टर करण्याची इच्छा असली तर त्यानें काय करावें? आणि असा दस्तैवज रजिष्टर करणारे अंमलदारापुढें आल्यास त्यानें काय करावें !

१२ खालीं लिहिलेले दाव्यांत कोर्टफी आक्टाप्रमाणें दाव्याची किंमत कशी आकारावी !

अ [अन्नवस्त्र] पोषणाकरितां.

ब [अन्युइटी) वार्षिक ठरावाचे रकमेक०

क आकार लावलेले सर्व नंबराकरितां.

ड वर लिहिलेल्या इनाम जुडीवर असेल तर.

ग गहाणदाराकडून गहाण माल ताब्यांत घेण्याबद्दल.

घ खातेदारानें आपल्या पोटकुळास गैरकायद्यानें जमीनींतून काढून दिलें असेल तर आपले जमीनीचा हिस्सा परत मिळण्याकरितां पोटकुळानें केलेली फिर्याद.

१३ एकादें शेत मागण्याकरितां अर्ज केला असतां त्या अर्जावर स्टांप लावण्याची माफी केव्हां आहे!

१४ जमीन घेण्याविषयींचे कायद्यांतील मुख्य प्रकार काय आहेत ते सांगा.

१५ पोटकूळ आणि पोट भागिणीदार यांचे दरम्यान काय भेद आहे तो सांगा व पोटकूळ याची वऱ्हाडांत कशी स्थिति आहे ते सांगा.

१६ सेटलमेंट रुळांतील कलम १ अन्वयें जमीन वाहणारे लोक ह्यांनां पुढें होणारे जमाबंदीचे वेळेस जास्त आकार कोणकोणते प्रसंगीं द्यावा लागणार आहे?

वसूल

	रु.
रा. रा. बालमुकुंद जियालाल जहागीर०	२०
,, ,, सेक्रेटरी नेटिव लायब्ररी वाशीम	६८८
,, ,, बाळकृष्ण विनायक वकील	३०
,, ,, केशव लक्ष्मण जोरवेकर	२
,, ,, सर्नईराम दुलिचंद मारवाडी	३
मि. नूरखान हिंदुस्थानी डि. इन्स्पेक्टर	१२
रा. रा. विष्णु मोरेश्वर महाजनी	६८८
मि. नवाब महमद सलामुलाखान सा.	६८८
रा. रा. एकनाथ लक्ष्मण वकील	३१८१२
,, ,, गोविंद विष्णु पेंडसे उमरावती	२०
,, ,, धोंडो निळकंठ देशपांडे मंगरूळ	४५
,, ,, तुकाराम गोविंद हिमानी ,,	९८११
,, ,, कृष्णाजी दिनकर सहस्रबुद्धे	१३८२
,, ,, हणमंतराव यशवंतराव	५
मि. एदलजी जमशेटजी संजाणा	४७८२
रा. रा. जयराम जानजी पाटील	६८८
,, ,, दुलिचंद ओंकारदास साहू	१३
मि. यासनखा सा. असिस्टंट कमि.	६८८
रा. रा. वापूराव कृष्ण वकील	६०८४

वऱ्हाडसमाचार

मिति भाद्रपद वद्य १३ शके १८०१

काबूल एथें भयंकर प्रसंग.

काबुलची लढाई संपली, खर्चाची व्यवस्था लागली, तहनामा झाला, इंग्लिश रेसिडेंट काबुलास जाऊन राहिले, अमीरानें त्यांच्याशीं अकृत्रिम प्रेम ठेवून वर्तन चालविलें, लढाईचे रिपोर्ट झाले, लोकांच्या शिफारशी झाल्या, पदव्या मिळाल्या अशीं वर्तमानें गेल्या आठवड्यापर्यंत आलीं होतीं व त्यांवरून सर्व निष्काळजी व आनंदांत होते. इतक्यांत काबुलास एक भयंकर प्रसंग घडून आल्या तेणें करून सदरील सर्व गोष्टी स्वप्नवत होऊन दुःख व लढाईची तयारी पुन्हा सुरू झाली, तो प्रकार असाः--

काबूल शहराचे एका अंगास बालाहिसार नामक गढी आहे त्यांतच अमीराचा राजवाडा व रेसिडेंट साहेबाचा बंगला, व रेसिडन्सी पैकी सर्व साहेब लोक, स्वार व शिपाई यांचे रहाण्याचा तळ आहे. तेथें अमीराच्या फौजे पैकीं कांहीं पलटणींनीं बंड करून ता. ३ बुधवार रोजीं जाऊन मोठी गर्दी केली. मागचा पगार मागावयाचे सबबेनें हे लोक गर्दीत शिरले त्यामुळें दरवाजावर यांस प्रतिबंध झाला नाहीं. आणि आंत जातांच इंग्लिश छावणीवर त्यांनीं हल्ला केला. तेथें त्या वेळीं सर कावगनरी साहेब रेसिडेंट व त्यांशिवाय मि. जेंकिन साहेब, ले. हामिलटन साहेब, व डा. केली सा. इतके युरोपियन होते. व २५ स्वार आणि ५० पायदळ शिपाई होते. त्यांवर हे बंडवाले तुटून पडले व त्यांचे सहायास शहरांतून काबुली लोक हजारो आले तरी त्या लहानशा इंग्लिश टोळीनें शस्त्रें चालवून सकाळपासून संध्याकाळपर्यंत आपला बचाव केला; नंतर बंडवाल्यांनीं बाहेर वेढा दऊन आंतील इमारतीस आग लाविली तेव्हां निरुपाय होऊन आंतले आंत सर्व साहेब लोक स्वार व शिपाई मरण पावले. त्यांपैकी तेथील बातमी सांगण्यासही कोणी राहिला नाहीं. या प्रमाणें निर्दय व कृतघ्नपणानें काबुली लोकांनीं कत्तल करून इंग्लिश सरकारचें पुन्हा नूतनशत्रुत्व संपादन केलें. हें ऐकून आह्मांस फार दुःख वाटतें. असल्या भयंकर प्रसंगांत ही इंग्लिश टोळीनें शत्रूचे सुमार २१० लोक ठार मारिले असें वर्तमान आलें आहे.

अमीर याकुबखान यानें सरकारास निरोप पाठविला आहे कीं पलटणीचे लोकांनीं बंड करून व गावच्याल्यांनीं त्यांस सामील होऊन माझे इच्छेबाहेर ही वर्तणूक केली याजबद्दल मी फार दुःखी आहे. मला त्यांनीं कैद करून ठेविलें होतें तरी मी आपला एक पुत्र व एक सेनापति रेसिडेन्सीचे बचावाकरितां पाठविला होता. असें असतां त्या दोघांनांही बंडवाल्यांनीं दगडमार करून ठार मारिलें. आतां आपण माझे मदतीस सैन्य पाठवून या गडबडीचा बंदोबस्त करावा.

अमीराची ही गोष्ट खरी आहे किंवा नाहीं? तो खरोखर अडचणीचे प्रसंगांत होता किंवा बंडवाल्यांस त्याचें अंग असून ही त्यानें बतावणी केली आहे याविषयीं संशय आहे. नवाब सर गुलाम हुसेन साहेब मुनशी रेसिडेंट साहेबाचे दिमतीस मागाहून पाठविलेले या भयंकर प्रसंगाचे वेळीं काबुलास जाऊन दाखल झाले नव्हते. ते सातवे तारखेस तेथें जाणार होते. अमीर त्याजपाशीं आपली सर्व हकीकत सांगणार होते असें वर्तमान आलें आहे.

अफगाणस्थानचे लोक मोठे बेभरवशाचे आहेत. सन १८४२ सालच्या लढाइच्या प्रसंगीं अशीच त्यानीं दगाबाजी केली होती. व अमीर शेयरअली ब्रिटिश वकील मंडळास काबुलास येऊं देत नव्हता त्याचें कारण लोकांचा अविश्वास हेंही एक त्यानें दाखविलें होतें त्याचा प्रत्यय आतांच्या या त्यांच्या अघोर कृत्यावरून चांगला आला. अस्तु. ब्रिटिश सरकार त्यांची आतां चांगली खोड मोडल्या शिवाय सहसा रहाणार नाहीं.

व्हाइसराय साहेब यांस हें वर्तमान समजतांच त्यांनीं काबुलावर फौजा पाठविण्याची सिद्धता करून चहोकडे हुकूम लिहिले- तेव्हां लवकरच आतां काबुलावर पुन्हा स्वारी होईल. व मागील खेपेस राहिलेलें "न्यूनातिरिक्त परिपूर्ण" होईल.

रेसिडेंट साहेबाच्या दिमतीच्या २५ स्वारांपैकीं ९ स्वार घोड्यांस गवत आणावयास गेले होते ते बचावले पण त्यांचा पत्ता नाहीं. तसेच शिपायांपैकीं कांहीं शिपाई त्यांनीं धरले आहेत. प्रथम दिवशीची बातमी घिलोडी जातीचा एक जासूद चवथे तारखेस काबुलाहून मोठ्या दौडीनें धावत धावत अलीखेल एथें ८२ मैल आला त्यानें सांगितली व तेथून सिमल्यास कळली व त्यावरून प्रेस रिपोर्टर यांनीं पत्रकर्त्यास दिली. मागाहून कोणी मनुष्य येऊन त्या बातमीस दुजोरा झाला आहे. सर कावगनरी साहेबांचें प्रेत सांपडलें आहे. ते फार शौर्यानें लढले व हातांत तरवार असतां त्यांचा प्राण गेला. त्यांची प्रियपत्नी सिमल्यास आहे व तिला विलायतेहून चक्रवर्तिनीं विक्टोरिया महाराणी साहेबांनीं दुःखसूचक तार पाठविली आहे.

विलायतच्या वर्तमानपत्रांतूनही ही बातमी प्रसिद्ध झाली आहे. कोणास या कृत्यांत रशियाचा संशय आहे, कोणास अमीराचा आहे, कोणी काबुल खालसा करूं नये, कोणी रशियानें व इंग्रजानें मिळून काबूल देश वाटून घ्यावा असें ह्मणताहेत. हल्लीं लढाईवर जाणाऱ्या फौजे बरोबर हिंदुस्थान सरकार वर्तमानपत्रांचे रिपोर्टरास जाऊं देत नाहीं. प्रेस रिपोर्टर ह्मणतात कीं ही गोष्ट सरकारास जोखमीची वाटते, कांहीं अडचणी आहेत, व पत्रकर्त्यांच्या रिपोर्टरांचें कांहीं काम नाहीं, सरकार लश्करी आफिसराकडून रिपोर्टरचें काम होईल अशी तजवीज ठेवतील. अस्तु.

पगाराची बाकी थकल्याचे निमित्तानें बंडवाल्यांनीं राजवाड्यांत जाणें व तेथें गडबड करून अधिकाऱ्याचा प्राण घेणें ही कै. नारायणराव पेशव्यांच्या गोष्टीसारखी गोष्ट झाली त्या वेळीं सुमेरसिंगास आनंदीबाईसारखी राक्षसी बायको प्रवर्तक होती. या कृत्यास कोण राक्षस पुरुष असेल तो असो.

टाइम्सपत्रामध्यें या संबंधानें आणखी वर्तमान आलें आहे तें:---

बंडवाल्या लोकांनीं प्रथम अमीराच्या वाड्यावर चाल केली पण आंतून दरवाजे बंद झाले मग ते रेसिडेन्सीकडे वळले. रेसिडेंट साहेबाच्या छावणींत एक काहार होता तो हल्याच्या वेळीं बाहेर गेलेला असल्यामुळें त्यानें लपून बंडवाल्यांचें सर्व कृत्य पाहिलें आहे. व तो रात्रीं चालून व दिवसा लपून राहून काटिंगा एथें आला. तो सदरीं लिहिल्याप्रमाणेच सर्व हकीकत घडल्याचें सांगतो. अमीरानें कंदाहारचा गवरनर सरदार शेअर अली खान नावाचा याला काबुलाहून पत्र पाठवून सर्व हकीकत कळविली आहे व त्या पत्रांत असें लिहिलें आहे कीं ब्रिटिश आफिसर तुह्माला जशी सला मसलत सांगतील त्या प्रमाणें तुह्मी वागावें.

टाइम्सनें लिहिलें आहे कीं अमीर याकूबखान यास ठार मारल्याविषयीं गप्प आहे ती खरी खोटी समजत नाहीं. तरी अमीराचा जीव फार धोक्यांत आहे यांत संशय नाहीं. सन १८४२ सालीं काबुली लोकांनीं ब्रिटिश रेसिडेंटास मारिलें तेव्हां याकुबखाना प्रमाणें शहासुजा यासही ठार मारिलें ह्मणून बातमी निघाली तेव्हां मागील इतिहासाची आठवण झाली.

काबुलावर आतां जे सैन्य जाणार त्याजवर जनरल राबर्ट साहेब यांस मुख्य नेमिलें आहे अमीरानें आपला एक विश्वासू मनुष्य अलीखेल एथें क्या. कानोली साहेबाकडे पाठविला आहे. व त्यानीं सैन्य येईपर्यंत त्यास तेथें ठेवून घेतलें आहे. बंडावलेल्या पलटणी काबुलाहून निघून गेल्या. त्या सैरावैरा फिरताहेत व शतरगार्डनकडे गेल्या असें कळतें. इमामबक्ष नावाचा रेसिडेन्सीकडे असलेल्या एक मनुष्य त्या गर्दीचे दिवशीं मेरींत लपून राहिला होता व तेथून त्यानें सर्व कृत्य पाहिलें व रात्रींचा तो पळून आला आहे. कंदाहार शहर ब्रिटिश फौजेनें सोडून दिलें होतें तें पुन्हा हस्तगत केलें आहे. नवाब सर गुलामहुसेन मुनसी कंदाहाराहून काबुलास जाऊन पोंचल्याचें अजून वर्तमान नाहीं. हिरात, बदकशान आणि बाल्क एथील अफगाण लोकांनीं बंड केलें व पहाडी लोकांचा ब्रिटिश फौजेनें बंदोबस्त केला असेंही इंडियन हेरल्ड पत्रांत लिहिलें आहे.

(Communicated.)

अकोल्यातील क्लब.

अकोल्यांत कांहीं पुढारी मंडळी क्लब स्थापन करणार आहेत व त्या क्लबपासून अमुक फायदे आहेत असें आपण आपल्या पूर्वींच्या अंकीं प्रसिद्ध केलेंच आहे; तथापि त्या संबंधानें आह्मास आणखी थोडा विचार व्हावा असें वाटलें ह्मणून खालीं लिहिलेल्या मजकुराकडे आपल्या वाचकांनीं क्षणभर कृपा करून अवधान द्यावें.

आतां क्लबविषयीं विचार सुरू करण्यापूर्वीं जुन्या पंथाचे जे लोक आहेत त्यांस हा विषय व्यक्त केला पाहिजे. अशा लोकांस असें वाटत असतें कीं, इंग्रजी विद्या शिकणारे लोकांस एतद्देशीय रितीभाती आवडेनाशा होऊन त्यांस इंग्रज लोकांचे रिवाज आवडूं लागतात. आतां कांहींअंशीं हें त्यांचें ह्मणणें रास्त आहे खरें परंतु पुष्कळअंशीं तें वेडगळपणाचें आहे असें ह्मणण्यास हरकत नाहीं. कारण हल्लीं इंग्रज लोकांचें राष्ट्र पृथ्वीवर जीं उत्तम राष्ट्रें गणलेलीं आहत त्यांपैकीं आहे. आणि सांप्रतकाळीं आपणामध्यें जी काय सुधारणा होत चालली आहे तीही त्यांचेच सहवासानें होत चालली आहे. ही गोष्ट जर आपण धडधडीत पहातों तर ज्या खरोखर गोष्टी त्यांच्या अचल सुखास कारणभूत हल्लीं होत आहेत त्यांचा आपण होईल तोंपर्यंत अंगिकार कां बरें न करावा? अवश्यमेव करावा.

तसें करण्यांत सारासार विचार एवढाच पहाणें आहे कीं, ज्या गोष्टींनीं त्यांस उत्तमावस्था आली त्या गोष्टींची वास्तवीक रीतीनें निवड करणें व त्या गोष्टी आपल्या रीतीभातींस अनुकूल होतील अशा सज्ज करणें इतकें मात्र झालें पाहिजे. ह्मणजे मग त्या गोष्टींचा आपण एकेनैव उपभोग करावा.

तर आतां आपण क्लबविषयीं योग्यायोग्य विचार पाहूं. प्रथमतः क्लब ह्मणजे मंडळीचा समुदाय किंवा समाज. युरोपियन लोकांत अशी चाल आहे कीं त्यांचा नित्याचा कामधंदा आटोपला ह्मणजे ते पांचपंचवीसजण एके ठिकाणीं बसून इकडच्या तिकडच्या दोन घटका गप्पा मारून आपल्यास जे सर्व दिवसभर श्रम झाले असतात त्यांचा विसर पाडतात. त्यांचे अशा प्रकारचे जमण्याचें स्थल व काळ नियमित असतो. ज्या ठिकाणीं ते असा विसावा घेतात त्या स्थलास त्यांचे भाषेंत "क्लबहाऊस" अशी संज्ञा आहे. क्लबहाऊसमध्यें ताजेतवाने होण्याकरितां तेथें ते लोक कांहीं खाण्यापिण्याचेही पदार्थ आणून ठेवितात. तसेच नानाप्रकारचे खेळण्याचे पदार्थ वर्तमानपत्रें व अनेक अशा गोष्टी कीं जेणेंकरून शारीर व मानसिक श्रमांचें विसर्जन व्हावें अशा तेथें आणून ठेविल्या असतात.

या प्रकारें त्या लोकांत क्लबची पद्धत प-

डल्यामुळें त्यांस अनेक उपयुक्त गोष्टींचा लाभ झाला आहे; परंतु त्या सर्वांत श्रेष्ठ लाभ ह्मटला तर परस्परांमध्यें ऐक्य आणि प्रेमवृद्धि हीं होत. आणि या कारणांमुळें त्यांच्या आणि आमच्या कृतींत साहजीकपणें जमीन अस्मानाचा फरक पडतो. त्यांच्या सर्व कृत्यांत ऐक्य आणि प्रेम हें प्राधान्य असतें आणि आपणांमध्ये तद्विरुद्ध प्रकाराचें प्राधान्य असतें. तें कसें तें पहा.

वरील गोष्टीच्या स्पष्टीकरणार्थ आपणास दुसरीकडे शोधावयास जाणें नको. अकोल्यांतल्या अकोल्यांतच सर्व गोष्टी सांपडतील. आज ह्या अकोल्यांत लहान मोठे रोजगारी तसेंच व्यापारी व इतर संभावित लोक यांची संख्या बरीच आहे; परंतु ह्या सर्वांचें किंवा यांतील बऱ्याच समूदायाचे दळणवळण पाहिलें तर जितक्यास तितकेंच आढळेल. ह्या लोकांत स्नेहभाव किंवा प्रीति मुळींच नाहीं. असें आमचें ह्मणणें नाहीं; परंतु समाजरूपानें ऐक्य व प्रेम सांपडणार नाहीं इतकें मात्र निश्चयात्मक खरें आहे. यामुळें आपल्या लोकांत मोठी उणीव आली आहे. क्लबसारखे प्रकार आपल्या देशांत नसल्यानें कित्येक वेळां असेही घडते कीं, गावांतील नामांकित लोकांच्याही वर्षोंगणती गांठी पडत नाहींत. मग साधारण लोकांची तर कथा काय? सर्वांस माहित असेलच कीं दसरा किंवा संक्रांत याखेरीज दुसरे एकादे दिवशीं आपली अति परिचयांतील मंडळी सोडून दुसऱ्याचे घरीं विनाकारण केवळ भेटीकरितां जाणारा मनुष्य विरळा. यामुळें होतें काय? कीं आपल्या लोकांत सम वयाचे, सारख्या दरजाचे एक मताचे आणि एका गांवांत रहाणारे असे लोक ओळखीपेक्षां फार अधिक एकमेकांस जाणत नाहींत व एकमेकांची पर्वा करीत नाहींत मग दुसऱ्या पंथाचे लोकांस तर ते कोठून विचारणार!

आपल्या लोकांतील जे जरा मोठ्या हुद्यावर आहेत त्यांस आपण मगरूर अथवा बेपर्वा समजतों. याचें कारण काय कीं त्यांचा आपला एक ठिकाणीं सहवास नसतो. वस्तुतः असे लोक इतर लोकांपेक्षांही विशेष मन मिळाऊ सांपडतील असें ह्मटलें तरी चालेल.

ही गोष्ट सर्वांस माहित असेल कीं मनुष्यमात्राचा असा धर्म आहे कीं त्यास कांहीं सुख झालें आणि तें दुसऱ्यास सांगितलें ह्मणजे तें द्विगुणीत सुख झालेंसें भासतें तद्वतच एकादें दुःख झालें आणि तें आपल्या जिवलगापाशीं सांगितलें ह्मणजे तें दुःख अर्धें कमी झालेंसें वाटतें. आणि सुखदुःखें आपणास नित्यशः होतच आहेत. तर नित्यशः निदान एक तास भर तरी आपल्या स्नेही वर्गाची गांठ पडून परस्परांनीं परस्परांचे सुख दुःखाचे वाटे घ्यावे हें रास्त आहे.

आपल्या लोकांतील रीति भातींत हें एक मोठें व्यंग माजत चाललें आहे कीं आपणास एक मेकाशीं मिळून रहाणें नको. त्यामुळें आपले सर्व कामधंदे व व्यापार एकट्यानेंच चालविले जातात. पश्चिम खंडांतील लोकांत ही वहिवाट भिन्न तऱ्हेची आहे. त्यांचे सर्व व्यापार धंदे कंपन्या करून ह्मणजे मंडळीचे जमावानें चालतात आणि यामुळें त्यांस इतकी बळकटी येते कीं एकादे स्वतंत्र राष्ट्र जसें चालावें त्याप्रमाणें त्यांचे धंदे चालतात. आगगाडी हें त्यांपैकीच उदाहरण होय. आणि ह्याच हेतूवर त्या देशांत क्लबची स्थापना झाली आहे. विश्रांति जरी घेणें झालें तरी ती समाज करून घ्यावी. ह्मणजे तेथें नाना प्रकारचे लोक येतात त्यांच्या भेटी होतात. निरनिराळे पुरुषापासून निरनिराळ्या गोष्टी समजतात असें त्यांस वाटतें.

आतां आपल्या देशांत असल्या प्रकारच्या विश्रांतीच्या मंडळ्या जमत नाहींत असें नाहीं. परंतु त्या सुधारलेल्या पद्धतीवर जमत नाहींत. वस्तुतः ही चाल खेडें गावांतून सुद्धां आहे. खेडे गांवचे शेतकरी लोक सुद्धां चावडीवर बसून दिवसाचे काठीं एक दोन घटका दुःखा सुखाच्या गोष्टी करीत असतात. त्याप्रमाणेंच शहरांतूनही असे अखाडे आढळतात. परंतु ते भिक्षुकांमध्यें फार आढळतात.

पुण्यांतील भांग्यामारुतीपुढील भिक्षुकांचें क्लब सर्वांस विदित असेलच कीं ज्या क्लबमध्यें एका चार घटकेंत इकडील राज्य तिकडे आणि तिकडील राज्य इकडे होऊन जाऊन फुर फुर करण्या खाली मापटेंपर तमकीर उडत असते!

ह्या देशांतील सुधारलेल्या लोकांचें क्लब ह्मणजे बहुत करून लायब्रऱ्या होत. त्या स्थलीं कांहीं कांहीं लोक जमून वर्तमान पत्राचे संबंधानें चार गोष्टी करितात. परंतु तें स्थल विश्रांति घेण्याकरितां ह्मणून केलेलें नसल्यामुळें तेथें मिळावी तशी विश्रांति मिळत नाहीं. शिवाय अशा ठिकाणीं जमण्याची अमूकच वेळ नसल्यामुळें सर्वांच्या गाठीं पडतीलच असा नियम नाहीं.

सध्या एथील मंडळीचा क्लब करण्याचा हेतु इतकाच असावासा वाटतो कीं गांवांतील ठळक ठळक चार लोकांच्या नित्यशः गांठी पडून परस्परांमधील प्रेमभाव वृद्धिंगत व्हावा. ही गोष्ट फारच श्लाघ्य आहे असें कोणीही विचारी मनुष्य कबूल करील.

आतां एथें क्लब कोणत्या पद्धतीवर स्थापावें, त्या संबंधानें नियम कसकसे असावेत, व त्यास साधक बाधक गोष्टी कोणकोणत्या होतील याचा विचार पुढें करूं.

वऱ्हाड.

गेले आठवड्यांत कामदार लोकांची परीक्षा झाली तींत १८ गृहस्थ होते त्यांचीं नांवें अशीं:—

१ मि० यासिनखा साहेब असि० कमिशनर.
२ ,, एदलजी साहेब ,, ,,
३ रा. रा. सी. भीमराव अप्पाची.
४ ,, ,, भास्कर सखाराम क्लार्क आफ कोर्ट
५ ,, ,, एकनाथ मोरेश्वर ,, ,,
६ ,, ,, कृष्णराव हरी ,, ,,
७ ,, ,, विश्वनाथ नारायण ,, ,,
८ ,, ,, रामराव व्यंकटेश ,, ,,
९ ,, ,, गिरराव रामचंद्र तहशिल्दार.
१० मि० नबाब किशोरखा ,,
११ ,, शाबासखान ,,
१२ ,, एदलजी जमशेटजी ,,
१३ ,, ला साहेब जेलर
१४ रा. रा. वासुदेव सदाशिव डिपुटी क्लार्क
१५ ,, ,, गणेश बापुजी ,,
१६ ,, ,, गणेश गोविंद ,,
१७ मि० महमद इस्मायल ,,
१८ रा. रा. काशिनाथ शंकर ना. तहशिल्दार

यांत मि० शाबासखान तहशिल्दार हे मराठी भाषेच्या परिक्षेकरितां असून बाकीचे हायर व लोअर स्ट्यांडर्डकीरतां होते.

मि० ला साहेब जेलर यांणीं वऱ्हाडांत आपणास वकिलीचें काम करण्यास परवानगी मिळावी ह्मणून रेसिडेंट साहेबांकडे अर्ज केला होता त्यावर त्यांस हुकूम मिळाला कीं, सालमजकुरचे हायर स्ट्यांडर्डचे परीक्षेत तुह्मी बसावें, पास झाल्यास वकिलीची सनद देण्यांत येईल; त्याजवरून ते गेल्या आठवड्यांत परीक्षेत उमेदवार होते असें कळतें. आणखी एका गृहस्थानीं आह्मास असें सांगितलें कीं, वकीलीचे परीक्षेकरितांही हीच परीक्षा मुक्रर करण्याचा सरकारचा विचार आहे. तसें झाल्यास फार चांगलें होईल.

मे० दस्तुर बहिमनजी साहेबाचे पुतणे मि० फिरोजि होशंग एम ए. यांस खेडा जिल्ह्यांत डिस्ट्रिक्ट डिपुटी कलेक्टरची जागा मिळाली असें समजतें.

शिगावचा रेल्वेकडील मुकद्दमा डिपुटी कामिशनर साहेबाकडे या आठवड्यांत चालला होता त्याचा अजून निकाल झाला नाहीं.

कमिशनर साहेबानीं मुंबईचे चेंबर आफ कामर्स सभेला ११ वे तारखेस तारेने कळविलें आहे कीं पाऊस बंद झाल्यानें कपाशीचे पिकास फायदा झाला. हंगाम चांगला आहे.

म्याट्रिक्युलेशनचे परीक्षेस यावर्षी अकोल्याहून ३ व उमरावतीहून ७ विद्यार्थी जाणार आहेत असें कळतें.

उमरावतीस फौजदारींत चालू असलेले जमादार प्रकरणाचा ठराव रा. रा. श्रीकृष्ण नरहर हे आक्टोबरचे ६ वे तारखेस सांगणार आहेत. जमादाराचे भातें याजवर मूर्तिजापुरचे नायब तहाशीलदाराचीही अशीच एक फिर्याद झाली आहे.

स्यानिटरी कमिशनर साहेबांस असें आढळून आलें कीं अकोला व बाळापुर एथें दरमहा मरणाचे संख्ये पेक्षां जननाची संख्या सरकारी कागदास फारच कमी दाखल होते. त्यावरून बरोबर माहिती लोक देत नाहींत असें दिसून येऊन त्या विषयीं त्यांनीं एथील म्युनिसिप्यालिटीस लिहिलें आहे. म्युनिसिप्यालिटीचे मेंबरांनीं एथील लोकांस समजावून सांगून जेव्हांचे तेव्हां सरकारी अधिकाऱ्यास माहिती मिळेल असें करावें अशी त्यांची इच्छा आहे.

मलकापुरचे तहशिल्दार रा. रा. त्रिंबकराव यशवंतराव यांणीं रजा घेतल्याचें गेले अंकांत लिहिलें आहे त्यांचें काम पहाण्यास बुलढाण्याचे क्लार्क आफ धि कोर्ट मि० एदलजी जमशेटजी संजाणा यांस नेमिलें. बुलढाण्यास एथील जुडिशियल कमिशनर आफिसांतील डिपुटी क्लार्क रा. रा. वासुदेव सदाशिव पिसोळकर यांस नेमिलें. जुडिशियल आफिसांत मि० महमद इस्मायल डिपुटी कमिशनर आफिसांतील डिपुटी क्लार्क यांस नेमिलें. त्यांचे जागेवर रा. रा. परशराम गणेश आंबडेकर यांस नेमिलें. व वर्गावर्गानें खाली नेमणुका करून शेवटी १० रुपयांवर कै० शिवराम भाऊ यांचे चिरंजीव रा. रा. दामोदर शिवराम यांस नेमिलें असें समजतें.

मि० जोन्स साहेब कामिशनर या खेपेस एथें सुमार दोन महिने रहातील असें ह्मणतात. साहेब बहादूर आज एकटेच गावांत पायीं येऊन लहान सहान रस्त्यानें फिरून गेले.

मि० प्यारर साहेब पोलिसचे व रजिस्टरचे इन्स्पेक्टर जनरल परीक्षेत मेंबर असल्यामुळें एथें आले होते ते बुधवारीं उमरावतीकडे परत गेले. परीक्षा गुरुवारीं संपल्या. व बाहेर गावाहून आलेली मंडळी गुरुवारीं व कोणी शुक्रवारीं अशी परत गेली.

हैदराबादेस वऱ्हाड संबंधाचे आफिस वेगळें करण्याचा विचार झाला आहे. वऱ्हाडाकरितां सेक्रटरी ह्मणून बरेच दिवस एक असिस्टंट कमिशनरची नेमणूक हैदराबादेस रेसिडेंट साहेबांचे दिमतीस झालेली आहे. आणि त्या आफिसा करितां हेड क्लार्कची २५० रुपये पगाराची एक जागाही सरकारानें केली आहे असें समजतें. व ती जागा एथील डिपुटी कमिशनरचे हेड क्लार्क मि० मेकाई साहेब यांस मिळाल्याचें आमचे बंधू उर्दूअकबारकर्ते यांनीं ऐकिलें आहे.

स्यानिटरी कमिशनर आफिसांत शिरस्तेदारीचे जागेवर रा. रा. बापुजी यादव अकोल्याचे व्याक्सिनेशन सुपिरिंटेंडेंट यांस नेमिलें. त्यांचे जागेवर इलिचपुरचे, इलिचपुरास उमरावतीचे, उमरावतीस वणीचे, वणीस वाशीमचे, व वाशिमास बुलढाण्याचे सुपिरिंटेंडेंट नेमून बुलढाण्यास मि० करीमोदीन हेड व्याक्सिनेटर यांस नेमिलें.

मि० फौलर साहेब उमरावतीचे ए. असि. कामिशनर हे प्रकृति बरी नसल्यामुळें, रा. रा. कृष्णाजी गोविंद काळे यवतमाळचे क्लार्क आफ कोर्ट यांचे घरचीं मनुष्यें आजारी असल्यामुळें, व रा. रा. परशराम गणेश इलिचपुरचे क्लार्क आफ कोर्ट तीन महिन्यांची रजा घेऊन स्वदेशीं गेल्यामुळें, परीक्षेस आले नाहींत असें समजतें.

इलिचपूर येथील पलटणींत एका सुभेदाराचे औरतेनें सासूचा जीव घेण्याचे इरादानें रात्रीं तिच्याजवळ जाऊन शस्त्रानें तिचा गळा कापण्यास सुरुवात केली; परंतु इष्ट हेतु सिद्धीस गेला नाहीं. सासूचे गळ्यास मात्र पुष्कळ इजा झाली व ती इस्पितळांत आहे आणि सदहू औरत, सुभेदार व सुभेदाराचा भाऊ असे तीन इसम अटकेंत असल्याचें समजतें. पोलिसची चौकशी चालू आहे.

वर्तमानसार.

वासुदेव बळवंत फडके याची चौकशी लांबणीवर जाणार असें टाइम्समध्यें लिहिलें आहे. व त्याला तुरुंगांतल्या तुरुंगांत आतां फिरूं देतात असें ज्ञानप्रकाशांत लिहिले .आहे

मुंबईच्या म्युनिसिप्यालिटीनें विक्टोरिया गार्डनमधील जमीनीचा भाग दोन तीन मुसलमानांचे ताब्यांत आहे तो घेण्याविषयीं स्मालकाज कोर्टांत फिर्याद केली होती. जडजानीं ठराव केला कीं हा दावा आमचे अधिकारांतील नाहीं. हायकोर्टाकडे जावें.

नरसी भूपाल नो गार्त्रो या नावाचें गुजराथी गाण्याचें एक पुस्तक नुकतेंच मि. सोराबजी जमशेटजी नावाचे पारशी ग्रहस्थानीं छापून प्रसिद्ध केलें आहे त्यांत केशवजी नाइकाचा थोडा इतिहास लिहून नरसी त्यांचे चिरंजीव यानीं ४ गिरण्यांचे कामीं कशी दगाबाजी केली त्याचें वर्णन केलें आहे.

पार्लमेंट सभेचें काम आटपण्या पूर्वीं मि० फासिट साहेब यांनीं हिंदुस्थानांतून गेलेले दोन अर्ज सभेंत गुदरले. एक लायसेन्स ट्याक्स संबंधी, व दुसरा सिव्हिल सरव्हिसमध्यें फारच थोड्या लोकांस नेमितात या संबंधी आहे.

ब्रह्म देशच्या राजाच्या व इंग्लिश सरकारच्या सख्य संकेतांत कांहीं ओढाताण होईल ह्मणतात. पूर्व कानेरी नावाचा प्रांत ब्रह्मी राजे ह्मणतात आमचा आहे. व इंग्लिश सरकारानीं तो स्वतंत्र असल्याविषयीं कियेक वेळां सांगितलें आहे.

खोती गावांतील खोतांचे हक्काचे संबंधांत मुंबई सरकारचे कायेद कौन्सलांत, पुणें मुक्कामीं गेले आठवड्यांत आनरबल मि. अशबर्नर साहेबानीं एक कायद्याचा मसुदा गुदरला आहे.

विलायतेहून स्टेट सेक्रेटरीनीं हिंदुस्थान सरकारास विचारिलें आहे कीं, सन १८७७ चा सोडतीविषयींचा ठराव प्रसिद्ध झाल्यापुढें सोडती बंद केल्याविषयीं काय कायतजविजी व त्यांचा काय परिणाम झाला तें कळवावें.

माधव चंद्र पंडित हावऱ्याच्या कलेक्टरचे हेडक्लार्क यानीं सरकारी पैसा खाल्ला याजबद्दल चौकशी होऊन ५ वर्षें कैदेची त्यांनां शिक्षा झाली. तेथील जनरल आस्पितळचे खजिनदार यांजवरही पैसा खाल्याचा आरोप आहे.

मद्रास इलाख्यांत गेल्यासालीं जंगली जनावरांपासून व सर्पांपासून ८५२ मनुष्यें व ६३५० जनावरें मरण पावलीं. तरी जनावरें सदर्हु सालांत मारलीं गेलीं तीं:— वाघ १८५, खिंडे वाघ, ५३८, चित्ते ७५, आस्वलें १४३, लांडगे २७, आणी ५९३० इतर मारक जनावरें. यासर्वांकरितां १७८५४ रुपये सरकारांतुन बक्षिस मिळाले. मनुष्यें खाणारा एक वाघ विशाखापट्टणाकडे मारला त्याजबद्दल २५० रुपये बक्षीस सरकारानें दिलें. याच्या भीतीमुळें एक गाव उजाड झाला होता, व सहामहिने यानें त्रास देऊन ७।८ मनुष्यें मारलीं होतीं. थोडे दिवसांमागें लांडगे अगदी नव्हते परंतु आतां ते ही दृष्ठीस पडत असून शेळ्या बकरी यांवर झाप घालतात.

कर्जल सर लुईस पेली साहेब विलायतेस रजेवर आहेत व तेथेंच राहून आपणास पगार मिळावा ह्मणून त्यांनीं अर्ज केला आहे.

गजकरणाचें औषध.

आमचे छापखान्यांत गजकरणाचे औषधाच्या डब्या विकावयास आल्या आहेत हें औषध खात्रीचें असून यापासून गुण लवकर येतो. लावतांनां आग मुळींच होत नाहीं औषध थंड पाण्यांत मिसळून गंधाचे उटी. प्रमाण पातळ करून स्नान केल्यानंतर लावावें किंमत ८६ आणे.

हें औषध गजकरण शिवायकरून खरूज व नायटे यांजवरही चांगले प्रकारें लागू होतें.

या गजकरणाच्या औषधाच्या डब्या २ वर्षांपूर्वीं आमचे छापखान्यांत विक्रीकरितां होत्या व त्यापासून पुष्कळांस गुणही आला. परंतु अलिकडे सदर्हू औषधाच्या डब्या आमचे जवळ शिल्लक नव्हत्या व तेणेंकरून यारोगानें पीडलेलीं गिऱ्हाइकें परत गेलीं ह्मणून आह्मी त्या औषधाच्या डब्या मुद्दाम आणिल्या आहेत. तारीख १० माहे आक्टोबर सन १८७८ इसवी.

नोटिस।

साळू मर्द सोगाजी हल्लीं रहाणार मौजे वाघ परगणे महान तालुके व जिल्हे अकोलें ईस खालीं सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं माझा चुलता नामे सोगाजी वल्लद वनाजी देवकर हा माझा चुलतचुलता होता तो अजमासें चार वर्षें जालीं असतील मैत झाला. त्याचे जिनगीबद्दल वारस माझे चुलत्याचे पोटचा पुत्र नामे शंभू वल्लद सोगाजी व त्याची बायको असे असेन त्याजजवळ तूं दुसरा नवरा करून सदर्हू शंभूजवळ येऊन उभयतां राहिले. कांहीं काळानें मुलाची बायको व मुलगा असे उभयता मैत झाले. आणि तूं दुसरा नवरा केला. असें असून व त्याचे जिनगीवर तुझी मालकी नसून विनाकारण सर्व माल तूं आटोपून बसली आहेस. त्यांचें क्रिया कर्मांतर मीच केलें असून धर्मशास्त्राप्रमाणणें मीच वारस आहे. यास्तव या नोटिशीनें असें कळविण्यांत येते कीं, जी जिनगी शंभूची असेल ती माझे स्वाधीन ही नोटिस पावल्यापासून १५ दिवसांचे आंत करावी. नाहीं तर या नोटिशीचे खर्चासुद्धां दिवाणी मार्गांतून भरून घेतले जाईल. ही नोटिस लिहून दिली सही.

तारीख ११ माहे सेप्टेंबर सन १८७९ इ.

[सही] लक्ष्मण वल्लद महादाजी
देवकर रहाणार पार्डी परगणे
पातुर निशाणी खुद्द.

नोटिस.

मंगाई मर्द हनवत दोरवे माळी मुक्काम अकोट यास खालीं सही करणाराकडून नोटिस देण्यांत येते कीं, आमचा भाऊ हंबीरजी याची तूं बायको असून गेले सालीं तो मयत झाला. तेव्हां तूं आमचे घरींच होतीस व आह्मांस न कळवितां तूं माल विकून टाकून रोख रकम जमा केलीस व रोकड आमचे भावाजवळ होती ती सर्व आह्मांस न कळत घेऊन जाऊन हनवत याच्याशीं पाट लावलास. व तूं जिनगानी विकूं लागलीस ते व्हां तुला मना केलें असतां तूं ह्मणालीस कामी जाऊ लागले असतां तुमची रकम पैसाना पैसा तुह्मास देऊन जाईन. मला काय करावयाचें आहे? त्यावरून आह्मी स्वस्थ बसलो आणि तूं सर्व रकम घेऊन आह्मांस न पुसतां जाऊन पाटाचा दुसरा नवरा केलास. त्यास आमची हरकत नाहीं. आमचा भाऊ मेला तेव्हां पाहिजे तें करण्यास तूं मुखत्यार आहेस परंतु आमची रकम खालीं लिहिल्या तपशीलाप्रमाणें ६९२। रुपये तूं नेलीस तिजवर तुझा वारसा नाहीं. ती आमचे हक्काची रकम आहे सबब पाठवून द्यावी. तिचा तपाशिल:—

रुपये	
२००	भाऊ हिशाचे रोख
२००	पुंजाजा माळी यास कापूस विकला त्याजबद्दल
६०	बैल व बगार विकली ते रुपये
५०	जवारी इंद्रभान पाटील यास विकली त्याजबद्दल
२५	जवारी बनाजी माळी यास विकली त्याजबद्दल
८२।	कापूस गोविंदा पाटील यास विकला त्याजबद्दल
७५	तुझे आंगावरील दागिन्याची अजमासे किंमत.

एकूण सहाशें ब्याणव रुपये चार आण्याची रकम तूं नेली आहेस ती ही नोटिस पोचल्यापासून ८ दिवसांत आणून द्यावी न दिल्यास ही रकम, हिचें व्याज व या नोटिसीचा खर्च घेण्याबद्दल तुजवर दिवाणी कोर्टांत दावा करून खर्च सुद्धां भरून घेण्याची तजवीज केली जाईल.

हनवत दोरवे माळी यासही या नोटिसीवरून कळावें कीं तुह्मी आपले बायकोस बऱ्या रीतीनें सांगून आमचे रकमेचा उलगडा करावा, नाहीं पेक्षां तुह्मा दोघांवर फिर्याद होईल कळावें. ता. ९ सप्तंबर सन १८७९ इ.

[सही] रावजी वल्लद सोनाजी माळी
निशाणी खुद्द हातची.

नोटिस.

रामजी वल्लद विठोबा तायोड जात कुणबी व गणु वल्लद चंद्रभान व रावजी वल्लद बुलाजी तायोड जात कुणबी रहाणार मौजे कसुरें तालुके बाळापुर जिल्हे अकोलें यास खालीं सही करणार याजकडून देण्यांत येते ऐसीजे, मौजे मजकूरचे शेत मळीचें सर्वे नंबर ९६ आकार रुपये ७।८ चें आमचें नावें असून त्याशेतांत तुह्मी झोपडें बांधिलें या बद्दल तुह्मावर फौजदारी होऊन त्याबद्दल तुह्मास शिक्षाही झाली व सदर्हू झोपड्याचे वेळू २५ व पऱ्हाट्या तुह्मी आपल्या घेऊन जाव्या अशीही तुह्मास तेव्हांच समज मिळाली, तथापि अजून तुह्मी सदर्हू वेळू व पऱ्हाट्या उचलल्या नाहीं सबब ही मुद्दाम नोटिस दिली आहे तर पावल्यापासून ८ दिवसाचे आंत वेळु पऱ्हाट्या उचलून न्याव्या. नाहीं पेक्षां आह्मी मजूर लावून शेताचे बाहेर उचलून टाकून त्याची मजुरी तुह्मापासून भरून घेऊ. आमचे हिशांत येण्याची तह्मास गरज नव्हती. या नोटिशीचा खर्च तुह्मापासून घेतला जाईल. ही नोटिस लिहिली सही तारीख१० माहे सेपटेंबर सन १८७९ इसवी

(सही) धोंडजी वल्लद गंभीरजी पाटील
याची खुद्द हातची निशाणी.

नोटिस

मे० अंबीर वलद मनसुरजी देशमुख वस्ती मौजे मजलापुर तालुके अकोलें यास खालीं सही करणार याजकडून. तुह्मी आह्मास तारीख १६ आगष्ट सन मजकूरचे उर्दूअखबारांतून नोटिस दिली ती तारीख ६ माहे सेपटेंबर रोजीं पावली तिचा जबाब पेणें प्रमाणें:—

तुह्मी लिहितां कीं दोन ह्मशी, दोन बैल व एक खाचर हा माल खात्री कारितां धरबर ठेविला. हें पाहून फार आश्चर्य वाटलें कारण शेत वाहितीस दिल्यावर त्याचे खात्री करितां अशी जनावरें वगैरे कबजांत देण्याचें प्रयोजन नाहीं. शेत ६ वर्षें रुपये १०० त देऊन बाकीचे रुपयांत जनावरें व खाचर आह्मास विकत दिलें व त्याचे किमतीचे रुपये तुमचे खातीं जमा केले. व मजेर दिले.

तुह्मी शेत सहा वर्षें आह्मास लावून काढिलें त्यांपैकीं ५ वर्षें आमचीं भरलीं व एक वर्ष भरावयाचें राहिलें. तेव्हां नफा देण्याचें कबूल करून सदर्हू शेत तुह्मीच वाहिलें. ते नफ्याचे रुपये आणून द्यावे.

त्या नंतर तुह्मी आमचे दुकानाहून देवघेवीनें रकमा उचलून संवत १९३३ सालचे श्रावण मासीं तुह्मी सही करून दिलेली रकम ३८३ ८।५८९ व जवारी पांच खंडी चवदा मण अक्का पायली. पोटगीनें उचललेली ती तुह्माकडून येणें आहे. ही नोटिस पावल्यापासून ८ दिवसांचे आंत शेताचा एक वर्षाचा नफा, अलीकडे देवघेवीनें निघालेली ३८३८।८९ व त्याचे सदर्हू मित्तीपासून व्याज होईल तें जवारी पाच खंडी चवदा मण अक्का पायली व तिची दिढी हे सर्व आणून द्यावें. नाहीं पक्षीं दिवाणी कोर्टांत फिर्याद करून एकंदर उलगडा करून घ्यावा लागेल. कळावें तारीख १८ माहे सेपटेंबर सन १८७९ इसवी.

(सही) सखारामजी व बुटाजी वहिवाटदार सखारामजी
देशमुख दस्तुर खुद्द.

नोटिस

सुरेभान पाटील मौजे बलखेड बुजरुख तालुके खामगाव यास नोटिस देणार यादोजी वल्लद शिवाजी पैसोडे वस्ती मौजे पिंपळ तालुके खामगाव याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं माझी लग्नाची बायको नामे नवलाई ही तुमची पुतणी आहे. मी जंगलावर गेलो होतो. आमचे मागें न विचारतां निघून तुमचे एथें आली. हल्लीं तुमचे एथेंच आहे. मी तिला आणण्याकरितां दोन वेळा आलों असतां तुह्मी तिजला मजबरोबर पाठविलें नाहीं. याजकरितां ही नोटिस देण्यांत येते कीं, सदर्हू नोटिस पावल्यापासून आठ दिवसांचे आंत माझी बायको माझे घरीं आणून घालवी. तसें न केल्यास त्याजबद्दल योग्य रीतीनें कोर्टांत तजवीज करून खर्चासुद्धां तुह्मास भरून द्यावे लागेल याजकरितां अगाऊ नोटिशीनें कळविलें आहे. कळावें. तारीख ८ माहे सेप्टेंबर सन १८७९ इ०

(सही) यादो वल्लद शिवाजी पैसोडे
याचे हातची निशाणी रेघ.

हें पत्र अकोलें एथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत खंडेराव बाळाजी फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें.

वऱ्हाडसमाचार.

पुस्तक १२ अकोला, रविवार ता० २१ माहे सप्तंबर सन १८७९ इसवी. अंक ३७

वऱ्हाडसमाचाराची किंमत

	रु०
वर्षाचे अगाऊ	५
साल अखेर	७
किरकोळ अंकास	०४
डाक हाशील.	
वर्षाचे अगाऊ	१०८
,, अखेर	२

नवीन वर्गणीदार होऊं इच्छिणार लोकांकडून अगाऊ वर्गणी यावी ह्मणजे पत्र सुरू केलें जाईल.

नोटिसींबद्दल.

मराठी, १० ओळींचे आंत	१
१० ओळीं पुढें दर ओळीस	०१०६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	०१
इंग्लिश लिपींत दर ओळीस	०३
,, दुसरे खेपेस	०२

मुंबई ब्यांक.

अमानत ठेविलेल्या पैशावर व्याजाचे दर.

१२ महिने ठेविल्यास दरसाल दर शेकडा ४ रुपयें.

६ महिने ठेविल्यास (ह्मणजे तारीख १ नोवेंबर पासून ता० ३० जूनपावेतों एकसारखे कोणतेंही सहा महिनेपर्यंत) दरसाल दर शेकडा ३ रुपये प्रमाणें.

सदहू प्रमाणें न ठेविल्यास दरसाल दर शेकडा २ रुपये प्रमाणें व्याज मिळेल.

तात्पुरची किंवा मुद्दाम व्यवस्था केल्याशिवाय कमी मुदतीपर्यंत अथवा अधिक व्याजानें अमानत पैसा ठेविला जाणार नाहीं.

चालू अमानत पैशाच्या खात्यावर व्याज दिलें जाणार नाहीं.

मुंबई.

तारीख १ आगष्ट सन १८७९ इसवी.

जाहिरात.

सर्व लोकांस जाहीर केलें जातें कीं मि० बमनजी फिरोजशा एम. ए. एल. एल. एम- मुंबई हाय कोर्टांतील सालिसिटर व अटर्नी हे अकोलें एथें सुमार दोन महिने झाले, आले आहेत. हे आल्यापासून बरींच कामें यांकडे येत आहेत. ज्यांजला फिर्यादी, अपिलें, व स्पेशियल अपिलें यांकडे देणें असतील किंवा हरएक कामासंबंधी सला मसलत घेणें असेल त्यांणीं त्यांस स्वतः अगर तुकाराम गणेश यास भेटावें, ह्मणजे त्यांचीं कामें घेतलीं जातील. प्रथमचे बोलण्याची अगर कागद पहाण्याची त्यांजपासून फी घेतली जाणार नाहीं. कामासंबंधी पैशाचा ठराव समक्ष केला जाईल. हे गृहस्थ अकोलें एथें तूर्त मि० के. कावुस एम. टाटा हेड क्लार्क आफ करन्सी आफिस सदर स्टेशन अकोलें यांचे विऱ्हाडीं डिपुटी कमिशनर कचेरीनजीक रहात आहेत. कळावें. तारीख ९ माहे आगष्ट सन १८७९ इसवी.

लोअर व हायर परीक्षेंतील सवाल.

तारीख ८ सेप्टेंबर सन १८७९.

१ इंडियन पिनलकोड कायद्याखालीं शिक्षेचे प्रकार किती आहेत व त्याशिवाय दुसरे कायद्यानें कोणती शिक्षा दिली जाते?

२ माजिस्त्रेट साहेबासमोर आरोपीवर चोरीचा गुन्हा शाबीत होऊन त्यानें ६०० रुपये दंड द्यावा न दिल्यास ६ महिने पावेतों सक्तमजुरी कैदेंत रहावें ह्मणून ठराव झाला. एक महिन्याची कैद भोगल्यानंतर दंड दिल्यामुळें त्याजला सोडून दिलें. कैदी सेशनकोर्टाला अपील करितो कीं, मजपासून सर्व दंड ह्मणजें ६०० रुपये दंड घेतला हें बरोबर नाहीं. अपीलकोर्ट असा हुकूम देते कीं, कैदीनें एक महिन्याची कैद भोगल्यामुळें १०० रुपये दंड माफ करावा. हा हुकूम कायदेशीर बरोबर आहे कीं नाहीं. आपण जबाब द्याल तो कारणासह व तपशिलासह द्यावा व असे दंड वसूल करण्यास कांहीं मुदत नेमिली आहे कीं काय?

३ साह्यता मनुष्य कशी करितो? गुन्हा करते वेळीं साह्यता करणारा मनुष्य हजर असल्यास इं. पि. कोडप्रमाणें किती शिक्षा भोगावयास तो पात्र आहे?

४ कोणे जमीनीवर कोणी अन्यायाची आगळीक केली तर आणि जमीनीच्याच मालकानें कांहीं महिनेपावेतो त्यास काढण्याचा प्रयत्न केला नाहीं व मागाहून तो जमीनीचा मालक येऊन त्यास धमकी देतो कीं तुह्मी जमीन खाली न केली तर तुमचे अंगाला कांहीं दुखापत करूं असें कृत्य मालकानें केल्यास इंडियन पिनलकोडप्रमाणें अन्यायाचे आगळिकीचा गुन्हा त्यानें केला कीं नाहीं? जर त्यानें गुन्हा केला असेल तर नुकसानीबद्दल तो जबाबदार आहे कीं नाहीं.

५ अ नावाचा साक्षीदार फौजदारी मुकद्दम्याची साक्ष देतेवेळीं कोर्टांत अब्रू घेण्याची गोष्ट अमुक इसमाबद्दल सांगतो. कोणते स्थितीवरून व कोणते कारणावरून इंडियन पिनलकोड कलम ४९९ प्रमाणें अब्रू घेण्याचा मुकद्दमा त्याजवर शाबीद होण्यास अपवाद येईल

६ खालीं लिहिल्याप्रमाणें अ नें कोणचा गुन्हा केला आहे.

१ अ नें आपल्या बगीच्याचे संरक्षणाकरितां एक चावणारा कुत्रा ठेविला आणि रात्री त्यास मोकळा सोडून दिला रात्रीचे वेळीं ब याचे लक्षांत न रहातां ब बगीच्यांत गेला व त्यास कुत्रा डसला.

२ अ आणि ब आपले खुशीनें एकानें दुसऱ्यावर गोळी चालविण्यास कबूल होऊन दोघेही लढायी करू लागतात अ ने बला प्रथम सांगितलें होते नंतर दोघानीं आपसांत लढायी करून ब मारला गेला. हा कोणता गुन्हा.

३ बचे नावचें समन्स झाल्यावरून बवर समन्स लागलें अशी समजूत होण्यासाठीं इरादा करून अ त्या समन्सावर बची निशाणी करितों आणि ब समन्साला हजर न झाल्यावरून त्यास तकलीफ किंवा त्रास व्हावा असे, इरादानें हें कृत्य त्यानें केलें तर हा कोणता गुन्हा?

४ अ आणि ब दोघे कांहीं झाडाचे मालक आहेत अ चे झाडास अमुक निशाणी आहे व बचे झाडास अमुक निशाणी आहे नंतर दरएक मनुष्य किती झाडांचा मालक आहे त्याजविषयीं तक्रार झाल्यावरून ब चें झाड आपलें आहे अशी समजूत व्हावी ह्मणून अ बचे झाडाची निशाणी खोडतो आणि दिवाणी कोर्टांत आपला हक्क शाबीद व्हावा अशा इरादानें तें करितो हा कोणता गुन्हा झाला?

५ दिवाणी कोर्टाचा नाजर मुकद्दम्याची अमलबारी करण्या करितां जप्ती करण्यास जातो आणि अमुक जंगम माल प्रति वादीचा आपले कबज्यांत तूर्त ठेवण्याकरितां अचा हक्क असून तो माल जप्ती करण्या करितां प्रोसेस सरव्हर यास घरांत जाण्यास हुकूम देतो आणि अ जप्ती करण्यास हरकत करितो आणि जप्ती करणारास घरा बाहेर काढून लावितो. तर हा कोणता गुन्हा!

७ क्रि० प्रो० कोडमध्यें फौजदारी कोर्ट काय आहे व त्याची व्याख्या काय तें कळवा. आणखी कोणतेवेळेस आरोपीला मुख्त्यारमार्फत हजर होण्याची परवानगी मिळूं शकते.

८ कोणी माजिस्त्रेट किंवा पोलिस अमलदारानीं मदत मागितली तर कोणते कोणते गुन्हे घडले ह्मणजे सर्व लोकांस, मदत देणें जरूर आहे. कोणे शेताचे आंत गर्दी झाल्यास त्या शेताचे मालकास कायद्याप्रमाणें काय करावें लागतें.

९ समन्स मिळण्याचे इरादानें कोणी मनुष्यानें फौजदारींत फिर्याद केली असल्यास फिर्याद केल्यापासून हुकूम देईतोंपावेतों माजिस्त्रेटास काय करावें लागतें. फौजदारींत फिर्याद केल्या नंतर कोणकोणते मुकद्दम्यांत फिर्यादीस फिर्याद काढून घेण्याची मोकळीक आहे आणि फिर्याद अशी केल्यास त्याचा परिणाम काय?

१० जिल्हा माजिस्त्रेट याजला पोलिस अधिकारी खालीं लिहिल्या प्रमाणें रिपोर्ट करितो अ उडाणटप्पू अतून चोरी करण्याची त्याची वहिवाट आहे आणि कांहीं वेळा घराचे आगळिकांचे गुन्हे त्यावर शाबीत झाले. मग जिल्हा माजिस्त्रेट अ याजला एक वर्षासाठीं जात मुचलका व जामीन देण्याचा हुकूम करितो. हा हुकूम कायदेशीर आहे किंवा नाहीं नसेल तर त्याचें कारण काय?

११ कैदीचे गैर हजरींत कोणी साक्षीदाराची जबानी शपथेवर घेतली असल्यास अमुक गुन्ह्याबद्दल त्याचा ह्मणजे आरोपिताचा मुकद्दमा चालते वेळीं ती जबानी कोणते शर्तीवर दाखल होऊ शकते.

१२ कोण कोणत्या गुन्ह्याबद्दल कायदेशीर फिर्यादी आणि आरोपी यांस आपसांत समजूत करितां येते. कोणी आरोपीनें माजिस्त्रेटासमोर कबूल जबाब दिला तर माजिस्त्रेटानें काय करावे.

ता. ९।९।७९

१ निर्णांत गोष्टीचे बच्याब कोणी केल्यास त्याला शाबिद करण्यास काय पाहिजे.

ह्मणजे वतनाच्या हिशाकरितां अ बवर फिर्याद करितो त्याचे पूर्वीं त्याच मालाचे हिशाबद्दल बनें अवर फिर्याद केली होती त्यावेळीं ती फिर्याद झाल्याप्रमाणें बला हुकुमनामा मिळाला होता. ब जवळ आपले हिश्शाहून जास्ती जमीन आहे असें कारण सांगून आतां अ बवर फिर्याद करितो, निर्णांत गोष्ट याला कशी लागू आहे.

२ खालीं लिहिल्या फिर्यादीस मुदत किती किती नेमली आहे.

१ अग्राकियाधिकाराची फिर्याद करण्यास.

२ नोकराचे पगार, भाडें, गाडीचा किराया या फिर्यादी करण्यास

३ करार मोडल्याबद्दल.

३ दाव्यांतील नादारी फिर्याद कशी चालवावी हें सांगावें. आणि सिव्हिल प्रोसिजर कोडप्रमाणें नादार याचा अर्थ काय?

४ पक्षकारास लेखी कैफियती कधीं देण्यास परवानगी आहे. आणि मुकदम्याचे कोणते भागा पावेतो अशा लेखी कैफियती वादीकडून मागण्यास कोर्टास अधिकार आहे

५ मुदत मोजण्याचे कामांत काय काय मुदत वजा केली पाहिजे याचीं उदाहरणें सर्व लिहावीं!

६ कोणते स्थितींत प्रतिवादीवर इतर रीतीनें समन्स लागू करण्याविषयीं कोर्टाला हुकुम देण्यास परवानगी आहे आणि असें समन्स कसें लागू करावें. असें समन्स लागू केल्या नंतर एक तर्फी हुकुमनामा झाला असल्यास मला (नोटिस) खबर मिळाली नाहीं असें बोलण्यास प्रतिवादीस मोकळीक आहे कीं काय

७ पंचाकडे कोणे गोष्टीचे निकाल करण्याकरितां हुकुम देण्याचा स्माल काज कोर्टास अधिकार आहे कीं काय? असेल तर कोणते स्थितीवर. आणखी असे कोर्टाला पंचाचा निवाडा फैलांत दाखल करण्यास अधिकार आहे काय! आणखी पंचाचा निवाडा पुनः विचार करण्यासाठीं कोणते स्थितीवर परत पाठविण्यासाठीं दिवाणी कोर्टास अधिकार आहे कीं काय?

८ खालीं लिहिलेले वेळीं कोर्टाने काय करावें! पहिल्या चौकशीचे वेळीं पक्षकार गैरहजर असेले तर.

१ अवल कोर्टांत.

२ अपील कोर्टांत

३ स्पेशल अपील कोर्टांत

असे सर्व मुकद्दम्यांत दर एक पक्षकारास काय काय उपाय आहेत.

९ बिगर ष्टांप आणि कमी दाव्याचे दस्तैवजाबद्दल ष्टांप आक्ट नंबर १ सन १८७९ यांतील कलम ३३।३४।३५ यांवर दिवाणी कोर्टास काय काय अधिकार आहेत?

१० कोणकोणते मुकदम्यांत तूर्तातूर्त ताकिदी देण्याचा अधिकार आहे.

मुकदम्याची चौकशी चालू असते वेळीं कोणकोणते वेळेस वहिवाटदार मुक्रर करण्याचा अधिकार आहे जर वादीला कोर्ट नेमण्याचें नामंजूर करील तर याजबद्दल कांहीं अपील होऊ शकेल कीं काय?

११ जप्तीनंतर खानगी रीतीनें दुसऱ्यांस मिळकत करून दिल्यास हें कृत्य वादीस कसें लागू होईल व इतर लोकांस कसें लागू होईल, ह्मणजे नफा नुकसान काय? व याबद्दल कायद्याचा हेतु काय आहे तें खुलासेवार बयान करा.

१२ जप्ती झाल्यावर खालीं लिहिल्या मालाची खावटी आणि संरक्षण करण्याचे नियम काय आहेत.

१ जीवंत माल.
२ भारी आणि अवजड माल.
३ हलका आणि वाहून जाण्यासारखा माल

वऱ्हाडसमाचार

मिति अधिक आश्विन शुद्ध ६ शके १८०१

काबूल प्रकरण.

गेले आठवड्यांत लिहिलेला काबुलचा भयंकर प्रसंग घडल्यापासून तिकडे सर्वांचें लक्ष्य लागलें आहे. व अधिक वर्तमान काय आहे याचा सर्व तपास करितात. प्रत्यक्ष एका स्वारानें पाहिलेली हकीकत व जनरल राबर्ट साहेबानीं अमीरास पत्र लिहिलें त्याचें त्याजकडून उत्तर आलें तें आह्मी खालीं लिहिलें आहे त्यावरून तिकडील बरीच हकीकत कळेल. आफगाण लोक काबुलाचे संरक्षणाकरितां झटत आहेत असें ह्मणतात व प्रांतांत बिघडाबिघड बरीच आहे तेव्हां शस्त्रप्रयोग चांगलाच झाल्यावाचून रहाणार नाहीं असें दिसतें. अमीर इंग्लिश सरकारास जरी आर्जवाचीं पत्रें लिहितो व भ्याल्यासारखा दिसतो तरी त्याचें मन कसें आहे तें समजत नाहीं. प्रसंग पडेल त्याप्रमाणें वागणारा तो मनुष्य आहे किंवा त्याचे मनाप्रमाणें त्यास वागतां येत नाहीं असें इंग्लिश पत्रकर्ते अनुमान करितात. बंडवाल्यांचा हेतु रेसिन्डेसीचा फडशा पाडल्यावर अमिरास ठार मारावें असा असल्याविषयीं स्वार सांगतो पण त्याप्रमाणें अमिरास त्यानीं ठार केलें नाहीं व कैद देखील केलें नाहीं. तो सर्वत्र पत्रव्यवहार करितो आणी बंडवाल्यांस फूस लावून त्यानें आपली थावराथावर केली तेव्हां हें कसें काय आहे तें जनरल राबर्ट साहेब काबुलावर जाऊन मोर्च्या लावित पर्यंत चांगलेंसें समजणार नाहीं. लंडन टाइम्समध्यें कंदाहाराहून गेलेली बातमी छापली आहे कीं अमीरानें ब्रिटिश सरकाराविरुद्ध आपण आहो अशी कुराणाची शपथ घेतली आहे. याचप्रमाणें रशियाचें अंग आफगाण लोकांस असावें असा जो संशय आहे त्या विषयींही तसें मानण्यास जागा होते. रशियाची राजधानी सेंटपिटर्सबुर्ग एथील ग्याझेट पत्रानें रशियन सरकारास शिफारस केली आहे कीं २०००० रशियन फौज काबुलाकडे पाठवून त्या देशाचा बचाव करावा व ब्रिटिश लोकांस सेंट्रल एशियेंतून काढून द्यावें. मागील खेपेस त्यानेंच अर्धा अर्धा मुलुख रशिया व इंग्लिश यांनीं वाटून घ्यावा असें लिहिलें होतें. अस्तु. या सर्व कल्पना आहेत. व लढाई सुरू होण्याच्या पूर्वी लोक अशा बहुत कंड्या पिकवीत असतात व परिणामीं त्यांत कांहीं अर्थ नाहीं असें निदर्शनास येत असतें. आफगाणिस्थानावरच्या गुदस्ताच्या स्वारीच्या प्रसंगींही रशियन लोक अमीरास सामील आहेत. तेलढाईत पुढें येतील अशा पुष्कळ बातम्या होत्या पण त्याप्रमाणें कांहींच घडून आलें नाहीं ह्मणून त्यांवर भरवसा न ठेवावा हेंच योग्य.

व्हाइसराय साहेबास काबुलचें भयंकर वर्तमान समजलें तेव्हां त्यांस अश्रुपात लोटले असें एका पत्रांत लिहिलें आहे. परंतु आह्मी ह्मणतो त्यांसच काय, ज्या ज्या सहृदय मनुष्यानीं हें खाटकी कृत्य ऐकिलें त्यांस त्यांस अत्यंत वाईट वाटल्यावाचून राहिलें नाहीं. तरी सर्वांनीं खात्री ठेवावी कीं व्हाइसराय साहेब असाधारण मनुष्य आहेत ते केवळ शोकानेंच प्रतिकार करून स्वस्थ बसले नाहींत.. त्यानीं अशी तयारी केली आहे कीं बंडवाल्यांचीं पाळें मुळें खणून टाकिलीं जावीं.

काबुलसंबंधी एका स्वारानें समक्ष पाहिलेली हकीकत प्रेसकमिशनर मार्फत इंग्लिश वर्तमानपत्रांतून प्रसिद्ध झाली आहे तींतील तात्पर्य:--

रेसिडेन्सीकडे असलेला तैमुर नावाचा एक स्वार काबुलाहून १४वे तारखेस रात्रौ लुदीकोटल एथें आला तो सांगतो कीं, मी बालाहिसार एथें सर लुइस कावगनरी साहेब यांच्या जवळ होतो. तिसरे तारखेस सकाळीं ८ वाजतां तुर्कस्थान आर्डल नावाची पलटण पगार घेण्याकरितां बालाहिसारमध्यें आली. दाउदशहा यानें त्या पलटणीस एक महिन्याचा पगार दिला, पण ते अधिक मागत होते. व तो न मिळाल्यामुळें बिथरले रेसिडेन्सीच्या जवळच ते होते व दुसरी एक पलटण त्यांच्या नजीक होती. नंतर एक शिपाई आरोळी मारून ह्मणाला कीं, चला आधीं आपण रेसिडेन्टास नंतर अमिराला ठार मारू व त्याप्रमाणें ते रेसिडेन्ट साहेब रहात होते त्या इमारतीच्या अंगणांत घुसले. व नोकर लोकांस दगड मारूं लागले. हें पाहून स्वार व शिपाई लोक आंत होते त्यांनीं आफिसराचा हुकूम नसतांही त्यांवर गोळी चालू केली. मग ते बंडवाले हत्यारें आणण्याकारितां परत गेले व पाव तासानें परत आले. इतक्या वेळांत साहेब लोकांनां तेथून निघून जातां आलें असतें. बंडवाल्यांनीं परत आल्यावर रेसिडेन्सीस वेढा दिला व मोर्चा लावून इमारतीच्या अड्यावर मारा चालविला. व आंतील लोकांनीं एका लहानशा धाब्याच्या घराचा आश्रय करून खिडकींतून बंदुका चालविल्या. दहा वाजतां शहरांतील लोक येऊन १ वाजतां कावगनरी साहेबांचे कपाळावर गोळी लागून ते जखमी झाले तेव्हां मि. जेंकिन साहेब यांजवळ आले व त्यांनीं अमिराला पत्र लिहिण्यास मुनशीला सांगितलें; पण तो फार घाबरल्यामुळें त्याच्यानें पत्र लिहवेना. मग तैमुरानें अमिरास पत्र लिहिलें कीं, रेसिडेन्सीवर हल्ला आला आहे. मदत लवकर पाठवा. तें पत्र गुलाम नबी एक ह्मातारा काबुलीगाइडपैकीं स्वार याजबरोबर पाठविलें. त्याचा जबाब आला नाहीं. नंतर गुलाम नबीनें तैमुर यास असें सांगितलें कीं अमिरानें त्या पत्रावर उत्तर लिहिलें जर जर ईश्वरेच्छा! मी आतांच व्यवस्था करितों

मग जखमी झालेले कावगनरी साहेबास एका खोलींत नेऊन ठेविलें व डा. केली साहेब त्यांच्या शुश्रूषेस राहिले. जेंकिन साहेबानीं आणखी दुसरें पत्र अमीरास पाठविलें कीं कावगनरी साहेब जखमी झाले. फारच लौकर मदत पाठवावी. तें एका हिंदू मनुष्याबरोबर पाठविलें व तो तें घेऊन जात असतां असतां वाटेंत बंडवाल्यांनीं त्याचे तकडे तुकडे केले. नंतर तीन वाजतां हामिल्टन साहेबानीं बंडवाल्याकडे तैमुरास पाठविलें व त्यांस पत्र दिलें कीं तुह्माला सहा सहा महिन्यांचा पगार आह्मी देतों. या प्रसंगीं बंडवाले वरच्या मजल्यापर्यंत आले होते. तैमूर हत्यारबंद त्यांच्या दाटींत शिरला त्या बरोबर त्याचीं हत्यारें त्यानीं हिसकावून घेतलीं व ठार मारीत होते पण एका हुद्देदारानें त्याला वाचविलें. तैमुरानें त्यांनां सांगितलें कीं तुमचा सहा महिन्यांचा पगार देण्याचें मी आश्वासन पत्र आणिलें आहे. त्यांनीं त्याला रेसिडेन्सींतून खालीं लोटून दिलें. तेव्हा एका लहानशा घरावर तो पडला व त्याला मूर्छना आली., मग त्याजवळ जें कांहीं होतें तें सर्व त्यानीं घेतलें व तो शुद्धीवर आल्यावर त्याला सरदार करीमखान यांजकडे नेलें. तो एका बिछान्यावर बसलेला असून त्या बंडवाल्या फौजेला हुकुम देत होता. व त्याच्या भोवती ५०।६० लोक उभे होते. तैमुरानें त्याला सांगितलें कीं सहा सहा महिन्यांचा पगार देत आहेत आपण कत्तल बंद करावी. तो ह्मणाला आतां माझें कांहीं चालणार नाहीं. व त्यानें तैमुरास अटकेंत ठेवण्याचा हुकूम दिला.

तैमुरानें रेसिडेन्सी सोडली व त्यावेळेस तिला आग लावीत होते त्या पुढची माहिती त्यानें प्रत्यक्ष पाहिल्याची कांहीं नाहीं. जेथें तैमुरास अटकेंत ठेविलें होतें तेथेंच अमिराचा एक जखमी झालेला हवलदार आणिला होता. त्याच्या शरीरांत गोळी शिरलेली ती त्यानें काढिली ह्मणून पहाटेस याला सोडून दिलें. नंतर तो रेसिडेन्सींत गेला. व त्यानें पाहिलें तर हामिलटन साहेबाचें प्रेत तोफेवर पडलें होतें. शिपाई सांगत होते हामिल्टन साहेबानीं मरतां मरतां पिस्तुलानें ३ मनुष्य व तरवारीनें २ मनुष्य ठार केले. तेथून जवळच जेंकीन साहेबाचें प्रेत होतें. तैमूर मग रेसिडेन्सीचे आंत गेला नाहीं. केली साहेबाचें प्रेत आंत आहे व कावगनरी साहेब आजारी लोकांबरोबर कोठडींत असतां त्या कोठडीला आग लावल्याच्या योगानें ती त्यांवर पडून मरण पावलेले आहेत असें त्यास लोकांनीं सांगितलें. पण त्यांचें प्रेत तैमूर काबुलाहून निघेपर्यंत सापडलें नव्हतें. बाकीचे तिघे युरोपियन गृहस्थास रेसिडेन्सी पासून २०० हातावर एकत्र जाळिलें. तैमूर ह्मणतो कीं रेसिडेन्सींतून कोणी बचावला नाहीं. गुलाम नबी ज्या जवळ कावगनरी साहेबानीं पत्र दिलें होते तो जिवंत असून काबुलांत आहे व अमिराचे जबाबासहीत तें पत्र त्याजवळ आहे. गवतासाठीं गेलेले स्वार जिवंत आहेत.

वाटेंत कोठें बंडवाल्यांची फौज नाहीं. व कोठून येत आहे असेंही दिसलें नाहीं. दाऊद शहाला अमिरानें पाठविलें होतें. त्यानें बंडवाल्यास बंड न करण्याविषयीं पुष्कळ सांगितलें पण त्याला घोड्यावरून ओढून दगडमार केला व बायनेटनें जखमा केल्या. तो जिवंत आहे पण त्याची अवस्था कठीण आहे. **हल्लयाचे दिवशीं तिसरे प्रहरीं सरदार याह्या आणि कस्तब हबीबुल्लाही त्या स्थळीं आले होते व बंडावा बंद करण्याचा त्यांनीं इ**लाज केला पण त्यांवर बंदुकांची फेरे झडल्यामुळें ते परत गेले.

सदरी तैमुरानें सांगितलें कीं साहेब लोकांचीं तीनें प्रेतें जाळिलीं परंतु स्वार एक तिकडून आला त्यानें सांगितलें कीं बागेमध्यें त्यांचीं प्रेतें पुरलीं व ही बातमी खरी असें प्रेस कमिशनरानीं कळविलें आहे.

अमीराचें उत्तर. जनरल राबर्ट साहेबानीं ७ वे तारखेस अमीरास पत्र लिहिलें त्याचें उत्तर त्याजकडून आलेलें तारायंत्रांतून प्रसिद्ध झालें आहे तें असें:—

मे० जनरल राबर्ट साहेब यास— आपलें पत्र पोचून फार संतोष झाला. आपण लिहिलेला मजकूर मी पूर्णपणें समजलों. व व्हाइसराय साहेबानीं जो मित्रभाव प्रदर्शित केला तेणेंकरून माझें मन स्थीर होऊन मला पूर्ण विश्वास आला. नुकत्याच घडलेल्या गोष्टीनें माझें मन अगदीं फाटून जाऊन मी दुःखग्रस्त झालों आहे. पण ईश्वराच्या इच्छेशीं टक्कर देणें व्यर्थ आहे. आतां तें दुष्ट कृत्य करणारास अशी शिक्षा व्हावी कीं साऱ्या पृथ्वीस ती कळेल व तेणेंकरून माझा प्रमाणिकपणा प्रत्ययास येईल अशी मी आशा करितों. या बाबदींत मी दोन पत्रें लिहिलीं आहेत व माझा विश्वासूक कामदार शेर महमदखान याजकडून तिसरें पत्रही लिहिलें आहे. मी आतां आपली स्वतांची हकीकत आपणास कळवितों कीं मी हे आठ दिवस काढिले हे कांहीं अशीं चांगल्या कामदारास माझ्या बतीनें रहाण्यास लांच देऊन व कांहीं अशीं बंडवाल्यास फस गफलतीनें राजी रहाण्यास मनावून काढिले आहेत.व मी एकलकोंडा घरांत बायका मनुष्यांत जीव धरून राहिलों आहे. कांहीं घोडे स्वारांस मीं बरतर्फ केले आहे आणि आतां रात्रंदिवस मी अशी चिंता करीत आहे कीं ईश्वरकृपेनें सर्व सुरळीत कधीं होईल, बंडवाल्यास योग्य शिक्षा कधीं होईल, आणि माझे बाबतेंत ब्रिटिश सरकारास समाधानकारक कधीं होतील! या देशांतील मोठमोठ्या दर्जाचे कित्येक लोक फितुरी झालेले आहेत परंतु मी त्यांच्या कृत्यावर चहूकडून बारकाव्याची नजर ठेविली आहे. नबाब गुलाम हुसेन यांचे जिवास कांहीं धक्का लागूं नये याविषयीं माझ्यानें करवेल तितका बंदोबस्त मी केला आहे. माझें अकृत्रिम सख्य ब्रिटिश सरकारास दिसण्याचा प्रसंग यावा आणि माझे नावास लागलेली काळिमा दूर व्हावी याविषयीं मी ईश्वरावर पूर्ण भरवसा टेवून आहे.

(Communicated.)

अकोल्यांतील क्लब.

क्लब ह्मणजे काय व त्याची आपल्या लोकांत किती अवश्यकता आहे याविषयीं आह्मी आपले विचार पूर्वीचे अंकांत दिलेच आहेत. आतां या अंकांत येथें जो क्लब स्थापणें तो कोणते पद्धतीवर स्थापावा व त्या संबंधी नियम काय असावेत याविषयीं थोडासा विच्यार करूं.

हल्लीं युरोपियन लोकांत ज्या पद्धतीवर क्लबची स्थापना होते त्याच पद्धतीवर ह्या क्लबची स्थापना असावी. फक्त कांहीं महत्वाचे गोष्टींत मात्र आपल्या रीतीभातीस अनुकूल अशी व्यवस्था करावी.

येथें युरोपियन लोकांची संख्या मित असल्यामुळें त्यांस इतर लोकांशीं कांहीं संबंध ठेवण्याचें कारण पडत नाहीं, परंतु तसें आपणास करितां येणार नाहीं. क्लबमध्यें येणारे लोकांस बाहेरचे लोकांबरोबर तुटून वागत आहो असें वाटूं नये व तद्विरूद्ध लोकांस क्लबविषयीं वैषम्य वाटूं नये याकरितां परस्परांशीं कांहीं निकट संबंध वारंवार राहील अशी योजना ठेविली पाहिजे.

ती योजना अशी करावी कीं, क्लबमध्यें वारंवार सार्वजनीक सभा कराव्यात आणि त्या सभांमधून मोठमोठाले विषयावर चर्चा चालाव्यात. उपयुक्त विषयावर निबंध वाचिले जावेत. एकाद्या ग्रंथाविषयीं वाटाघाट व्हावी. ह्मणजे त्यापासून सर्व जनांस फायदा होऊन क्लबनें आपले योग्यतेस व विद्येस अनुरूप अशी कर्मणूक केलीसें होईल.

दुसरी एक सुधारणा अकोल्यांत क्लब स्थापन झाल्यानें व्हावी. ती अशी कीं येथें कोणी विद्वान व गुणी पुरुष आला तर त्यास दारोदार हिंडावयास न लागतां त्याचे योग्यते प्रमाणें त्याची पारख होऊन त्यास अल्प श्रमें करून संभावना मिळावी. याबद्दल अशी योजना करावी कीं क्लबचे सभासदास धार्मिक कृत्याबद्दल जें काय देणें असेल तें त्या सर्वांची पुंजी क्लबमध्यें जमा करावी. आणि जो कोणी आपल्यास गुणी ह्मणवून आपली संभावना चांगली व्हावी अशी इच्छा करीत असेल त्यानें नेमलेले दिवशीं क्लबमध्यें हजर व्हावें. आणि तेथें त्याची पारख होऊन त्याचे योग्यतेप्रमाणें एकदम त्यास बक्षिस मिळावें. असें केल्यानें दोन हेतु एक समयावच्छेदेंकरून साधिलेसे होतील. गुणी जनाची पारख आणि क्लबचे सभासदांची कर्मणूक.

अशा प्रकारच्या गोष्टी आपल्या क्लबमध्यें युरोपियन लोकांचे क्लबपेक्षां विशेष असाव्यात, आतां कमी कोणत्या प्रकारच्या असाव्यात त्यांचा विचार करूं. त्यांच्या क्लबमध्यें खाण्यापिण्याचा प्रकार चालतो तो आपले क्लबमध्ये असावा किंवा नसावा याचा आह्मांस अद्याप संशय आहे. परंतु यद्यपि ठेवणेंच झालें तर क्वचित प्रसंगीं ठेवावा हें उचित. दुसऱ्या गोष्टी त्यांच्या क्लबमध्यें ज्या चालतात त्या आपणास वर्ज केल्या पाहिजेत असें ह्मणण्याचीही गरज नाहीं. कारण त्या आपल्या रीतिभातीस इतक्या विरूद्ध आहेत कीं, त्या आपले देखत कोणी केल्या तर आपणास खदखदां हसें येतें किंवा त्याविषयीं मोठा तिटकारा वाटतो.

त्या गोष्टी कोणत्या हें आमचे वाचकांचे लक्षांत येऊन चुकलेंच असेल. "पीत्वा पीत्वा पुनः पीत्वा" या मंत्राचा घोष चालवून सुधारसाच्या घुटक्यानें तदाकार बनून जावयाचें! या गोष्टी आपणास मुळीं नकोत.

या शिवाय त्यांच्या क्लबमधील शारीर श्रमाचे जे खेळ आहेत किंवा मानासिक कर्मणूकीच्या ज्या अनेक गोष्टी आहेत त्यांचें अनुकरण आपणास करण्यास कांहीं हरकत नाहीं.

इतका वेळ क्लबचे स्थापने विषयीं विचार केला. पुढें आतां त्यासंबंधी नियमाविषयीं विचार करूं. त्यांच्या क्लबमधील अमूक एका गोष्टीविषयीं सभासदांचीं मतें घेण्याचा जो प्रकार आहे तोच आपण स्वीकारावा. आणि बाकींचे नियम खालीं लिंहिले बाबदींत करावेत.

१ क्लबचे स्थापनेसंबंधी नियम करावयाचे त्यांमध्यें क्लबचे अध्यक्ष, सेक्रेटरी, आणि म्यानेजिंग कमेटी यांची स्थापना व्हावी व सेक्रेटरीकडे सर्व प्रकारची व्यवस्था ठेवणें व न्युनाधिक कळविणें हें असावें.

२ क्लबचे सभासद होण्याविषयींचे नियमांत एका मेळाचे लोक येतील अशी व्यवस्था ठेवावी. व परगावचे लोकांचाही समावेश असावा.

३ वर्गणी संबंधी नियमांत बहुमतें जी वर्गणी ठरेल ती गोळा करणें व क्लबचे मंजुरातीनें तिचा व्यय करणें वगैरे हरएक तत्संबंधी गोष्टी म्यानेजिंग कमेटी व सेक्रेटरी यांजकडे सोपाव्यात.

४ क्लबमधील कर्मणुकीचे व जमण्याचे वेळेचे नियम सर्वानुमतें ठरवावेत. सांप्रतचे स्थितीस आठवड्यांतून दोन तीन वेळांच जरी सर्व एके कालीं जमतील तरी पुरे.

५ अयुक्तपणें कोणी वागेल तर त्याविषयीं नियम करावा व तसा मनुष्य क्लबचे सुखास निदान एक वर्षभर तरी मुकावा आणि पुढें तरी सर्वानुमतें मात्र तो घेतला जावा. दोघा सभासदांमध्यें अशी कांहीं गोष्ट झाली तर तेथें न्याय न करितां दोघांचीही क्लबमधून बिदागी व्हावी. क्लबमधील महत्वाची गोष्ट बाहेर जाणें अयुक्त होय.

६ क्लबचे संबंधानें किंवा कोणा सभासदाचे संबंधानें कांहीं विचार होणें झालें तर जे दिवशीं क्लबचे फूल बेंच भरते ते दिवशीं तो विचार व्हावा.

७ अध्यक्षांची, सेक्रेटरीची आणि म्यानेजिंग कमिटीची अदला बदल करणें ती सहा सहा महिन्यांनीं करीत जावी. पूर्वींच्या सभासदास पाहिजे तर पुनः नेमिले जावे व वारंवार नियम बदलूं नयेत.

८ साधारण नियम-- यांमध्यें कोणी सभासद आपले बरोबर कधीं कोणा संभावित मनुष्यास घेऊन येईल तरी हरकत नाहीं अशा प्रकारचे किरकोळ नियम असावेत.

हे सर्व नियम करते वेळीं एवढाच विचार क्लबनें मनांत ठेविला पाहिजे कीं जितके नियम कमी होतील तितके करावयाचे व क्लबप्रीत्यर्थ जितका खर्च कमी होईल तितका करावयाचा. युरोपियन लोकांचे क्लबमध्यें ही मोठी चूक होत चालली आहे कीं तेथें पैशाचा खेळ फार चालतो आपल्या क्लबमध्यें पैशाचा खेळ न चालतां प्रेम, ऐक्य, आणि सुधारणा यांचा खेळ चालावा. ह्मणजे क्लब केल्याचें सार्थक होईल.

वऱ्हाड.

मूर्तिजापुरकर जमादाराचा मि० मुबारक अली तहशिलदार यांजवरील दिवाणी दावा वादीचे गैरहजिरीनें शुक्रवारीं डिस्मिस झाला. असें समजतें.

कमिशनर साहेबांनीं एथील खजिना तपासणी करितां मि० किटस साहेब खामगावचे स्मालकॉज जडज यांस बोलाविल्यावरून ते येऊन आठवडाभर खजिन्याची तपासणी झाली. कमिशनर साहेब दोन तीन वेळ गांवांत आले होते काल हवाखान्यावरील हिंदुस्थानी शाळा पाहिली व मुलींचे शाळेसी गेले होते व थोडी पूसतपास त्यानीं केली.

मेजर लाटण साहेब डिपुटीकमिशनर लवकरच रजा घेऊन विलायतेस जाणार आहेत.

अकोल्यास दिवसां बारावाजतां तोफ सुटत असते ती आलीकडे बंद झाली आहे. तिचा खर्च १४ रु म्युनिसीप्यालिटीनें द्यावा असें कामिशनर साहेबानीं लिहिल्यावरून म्युनिसिप्यालिटीनें तो देण्याचें कबूल केलें. व तोफ आतां किल्ल्यावर आणून सुरू करण्याचा कमिटीचा विचार झाला आहे असें वाटतें. ही योजना चांगली झाली. पूर्वी शहरांत तोफ क्वचित ऐकावयास येत असे; आणि आतां किल्ल्यावर ठेविल्यानें ती शहरांत व छावणीत सर्वत्र चांगली ऐकावयास येईल.

खामगावचे स्मालकाज जडजाकडे मुलकी कामाकरितां खामगाव तालुका दिला सबब यवतमाळाहून आलेले शिरस्तेदार रा. रा. नारायण रावजी यांस त्यांचे दिमतीस खामगावास तूर्त दिलें आहे. व त्याप्रमाणें ते आज तिकडे जाणार आहेत.

रा. रा. बजाबा रामचंद्र डिपुटी इजुकेशनल इन्स्पेक्टर शाळा पाहण्याकरितां या आठवड्यांत बाहेरगावीं गेले. व रा. रा. श्रीराम भिकाजी इन्स्पेक्टरही आज मल्कापुरास गेले.

कालेजास सुट्या मिळाल्या. व रा. रा. बळवंत अबाजी दिवेकर बी. ए. एथें आले व रा. रा. गणेश श्रीकृष्ण खापरडे बी. ए. उमरावतीकडे आपले घरीं गेले .

मलकापुरचे तहशीलदार रा. रा. त्रिंबकराव यशवंत येत्या पाहिल्या तारखेस आपले कामावर रूजू होतील असें उर्दू अखबारांत लिंहिलें आहे. असें असेल तर थोडे दिवसांकरितां लांबलचक वर्गावर्गी उगीच झाली.

खामगावाहून पत्र आल्यावरून समजतें कीं ता. ४।९ रोजीं तेथील हिंदुस्थानी स्कुलाची मि. नूरखान डिपुटी इन्स्पेक्टर यांनीं परीक्षा घेतली. तींत २० मुलें पास झालीं. वाचन, हिशेब वगैरे प्रश्नांचीं उत्तरें मुलांनीं चांगलीं दिलीं नंतर ६ वे तारखेस सभा भरली तींत रा. रा. भास्कर महेश्वर तहशिलदार, मि० झामासंग चीफ, मि० न्यामतखा वल्लद बिलंदखा, व मि० भोलेखा वल्लद लालखा वगैरे मंडळी होती. त्यानीं वर्गणी करून २० रुपये जमविले व शाळेस घड्याळ घेण्यास आणि बिछाईत करण्यास सांगितलें. नंतर पानसुपारीः फुलें व मिठाई वाटली. आणि गरीब मुलांस पुस्तकें व स्लेटी दिल्या-

कमिशनर साहेबांपुढें जीं रिविन्यु कामें चालतात त्यांत वकील घेऊ नये असा त्यांनीं नियम केल्याचें कळतें. आतां हें त्यांचे करणें योग्य आहे किंवा कसें, याविषयीं आह्मी पुढील अंकीं लिहू.

उमरावतीस रा. रा. श्रीकृष्ण नरहर एक्स्ट्रा असिस्टंट कमिशनर यांजकडे या आठवड्यांत चोरी होऊन सुमार १००० रुपयांचा विषय गेला असें उर्दूअखबारावरून समजतें.

मि० नसरवानजी पेस्तमजी कामा बारीस्टर एथें आहेत. त्यांचे बंधू वर्धास काम चालविण्या करितां गेले होते व तेथेंच ते राहून नागपुरास व वर्धास काम करणार असें वर्धालहरीमध्यें लिहिलें आहे.

इलिचपुरास टौनहाल होण्याची वाटाघाट बरेच दिवस चालू आहे. व त्याकरितां २००० रुपयांची रकम जमली आहे. व सरकारांतून २००० रुपये दिले जातील असें कमिशनर साहेबांनीं आश्वासन दिलें आहे. टौनहालाच्या इमारतीस ४८९२ रुपये लागतील असा अजमास केलेला आहे. व टौनहालांत लायब्ररीचा समावेश होईल सबब लायब्ररीचे फंडांतून ३०० रुपये घ्यावे व लायब्ररीची इमारत विकून ४०० रुपये येतील मिळून हे ७०० रुपये झाले ह्मणजे १९२ रुपयांची तूट आहे तितकी पुन्हा वर्गणी जमा करावी असा विचार झाला आहे व या गोष्टीकरितां इळिचपुरास मे० रेनिक साहेब आफि० डिपुटी कमिशनर यांनीं ग्रामस्थ लेकांची सभा भरविली होती असें कळतें.

खामगावास मोठा तलाव करण्या करितां म्युनिसिप्यालिटीनें दरसाल दर शेकडा ६ रुपये प्रमाणें बाजारांतून कर्ज घ्यावें असा विचार झाला होता परंतु कमिशनर साहेबानीं म्युनिसिप्यासिटीला असें कळविलें असल्याचें सममतें कीं सालीना ४॥ रुपये व्याज घेऊन रकम देण्याविषयीं पब्लिक वर्क्स कोडमध्यें नियम आहेत तसें आपण कां करीत नाहीं? यावरून व्याजाचे फायद्याकरितां तशी रकम घेण्यास आह्मी कबूल आहो व ती मिळावी अशा विषयीं म्युनिसिप्यालिटीनें कमिशनर साहेबांस लिहिले असल्याविषयीं ऐकतों.

वर्तमानसार.

जास्टिस पिन्हे साहेब मुंबई हायकोर्टाचे जडज विलायतेचे रजेवरून परत आले.

लार्ड लिटन साहेब गवरनर जनरल यांस पार्तुगाल सरकारानें नाइट आफ धि ग्रांड क्रास आफ कानसिको हा किताब दिला. पोर्तुगाल देशांत लिस्बन एथें ब्रिटिश मिनि-

स्टर असतां लर्ड साहेबानीं चांगलें काम केलें त्याबद्दल हा किताब आहे.

प्रेस कमिशनरची नवीन जागा झाली आहे ती मोडण्याचा विचार चालला आहे.

रशियन सरकारानें एशिया खंडांत आपली फौज कांहीं उद्देशानें पाठविली आहे तिजवर जनरल लाझरेफ नांमें सेनापति आले होते ते मरण पावले.

स्वामी नारायण पंथाचे आचार्य विहारी लालजी यांचीं धर्मदीक्षेचे गादीवर स्थापना झाली. व त्या समयीं त्यांस गायकवाड सरकारांनीं व काठेवाडांतील राजांनीं व इतर १५ हजार लोकांनीं नजराणे पाठविले.

काश्मिराकडे दुष्काळ संबंधानें गोरगरीबास जें अन्न वाटतात त्या कामीं हिंदू कामदार असल्यानें ते मुसलमान लोकांकडे चांगलें लक्ष्य देत नाहींत त्यामुळें पुष्कळ मुसलमान लोकांचा उपासमारा होत आहे व त्यानीं ब्रिटिश सरकाराकडे अर्ज केले आहेत असें कळतें.

मद्रास इलाख्याचा शेतकी खात्याचा रिपोर्ट प्रसिद्ध झाला आहे. त्यांत सिदापेठच्या शेतकी शाळेचा व दुसऱ्या; बहुत शेतकी संबंधी उत्तम माहितीचा समावेश केलेला आहे.

आस्ट्रेलियांत सिडनी एथें या महिन्यांत प्रदर्शन होणार आहे. हिंदुस्थानांतून बरेच पदार्थ तिकडे गेले आहेत.

पीवर कोटलपासून काबुलपर्यंत तारायंत्र करण्याकरितां मंडळी रवाना झाली.

आसामचा राज्यकारभार (अडामिनिस्ट्रेशन) अलीकडे ५ वर्षें स्वतंत्र चालला होता पण त्यांत कांहीं अर्थ नाहीं असें दिसून आतां बंगाल्यांत तो भाग शरीक करावा असा विचार चालू आहे.

ड्यूक आफ अर्गाइल यांचें लग्न कर्नल आनसन यांचे विधवा स्त्रीशीं होणार आहे.

राजमंद्रीपासून सहा कोसांवरील दोन गावें सातवे तारखेस बंडवाल्यांनीं लुटलीं. मेजर बेली साहेब त्यांचे पाठलागास गेले आहेत.

स्यानिटरी रेकर्डमध्यें लिहिलें आहे कीं, देशाची सुस्थिति पहाण्याचें यंत्र लग्नसंख्येवर आहे. जेथें भरभराट असते तेथें लग्नें कमी होत नाहींत. इंग्लंड देशांतील लग्नाचें रजिष्टर हल्लीं आहे तसेंच सन १८४१ सालापासून चालू आहे. त्यांतन्यून संख्या झाली नाहीं.

विलायेंतत आक्सफोर्ड एथें हिंदू लोकांचे उपयोगाकरितां एक इन्स्टिटयूशन करण्याचा मि. मानियर विलियम्स यांचा बेत सिद्धीस जाईल असें दिसतें. दोन लक्ष रुपये या कामास लागतील असा त्यांचा अजमास आहे व आजपावेतो वर्गणी दीड लक्ष रुपये जमली आहे.

मुंबईचें सेशन सुरू झालें होतें पण त्यांत कित्येक जुरर पार्शी असल्यावरून त्यानीं त्यांच्या पतालीसणा करितां आपणास सुटी असावी असा अर्ज केल्यावरून जडजांनीं ६ दिवस सेशन बंदकरून त्यांस सुटी दिली.

अफगाण लढाईकरितां मुंबईहून ४० लक्ष रुपये पाठविले.

नगरास गेले अठवड्यांत ७ वे वर्षाचा वक्तृत्व समारंभ झाला. तेथील लोक त्या कामीं चांगलें लक्ष्य देतात. रा. ब. विष्णु मोरेश्वर भिडे अध्यक्ष होते. या आठवड्यांत सातान्यासही बक्तृत्व समारंभ आहे.

सरकारानें बक्षीस देऊन जें मूषकसत्र चालविलें होतें त्यांत सुमार ६० लक्ष उंदीर मेले असें कळतें.

अयोध्या प्रांतांत आफूचें पीक वाढविण्याचा सरकारचा प्रयत्न चालला आहे.

सांगलीचे जहागीरदार श्री० रा० तात्या साहेब पटवर्धन पुण्यास राहण्यास येणार व पुण्यास असलेले त्यांचे जुने मंत्री रा. रा. हरिहर गणेश ऊर्फ अण्णा पटवर्धन हे देशांतरास जाणार असें समजतें.

कलकत्ता येथें ओरिएंटल "आग्रिकल्चरल असोशिएशन" नावाची नवी कंपनी निघाली आहे. ही मंडळी बटाटे, भात, तांदूळ साखर, काफी, वाख वगैरे जिनसा स्वल्प दरानें या देशांतील लोकांस पुरविण्याचें काम करणार असें समजतें.

बडोद्याच्या ताराबाई साहेबाचें लग्न डिसेंबरचे २१ वे तारखेस सांवतवाडीचे संस्थानिकासी होणार. व महाराजांचे लग्न तांजोरच्या मुलीशीं जानेवारिचे ६ वे तारखेस होणार. या मुलीला इंग्लिश चांगलें- येते. व इंग्लिश खेळ वगैरे चांगले येतात. लग्न समारंभ टोलेजंग होणार आहेत.

पोर्तुगाल सरकार व इंग्लिश सरकार यादरम्यानचा गोव्याचा तहनामा तयार करण्यास इंग्लिश सरकार तर्फे मि० क्रार्फर्ड साहेब यांस स्पेशियल कमिशनर नेमिलें आहे.

मुंबईचे गवरनर साहेब लवकरच सिंध प्रांतीं नव्या रेलवेचें कामासाठीं जाणार आहेत.

बाबू लालमोहन घोस यांचें दुसरें व्याख्यान विलायतेस तारीख १८ आगष्ट रोजी लांबेथ एथें झालें अध्यक्ष स्थानीं सर जे सी लारेन्स पार्लमेंट मेंबर होते. मागच्याप्रमाणें हेंही व्याख्यान लोकांचे मनावर ठसा उठण्या जोगें झालें.

लढाईचे कामीं सामान सुमानाकरितां ८००० घोडीं मिळवून पाठविण्याचें काम मुंबईचे गवरनर साहेबाकडे सोंपलें आहे. व त्यांनीं जिल्ह्या जिल्ह्याचे कलेक्टरांस लिहून घोडीं मिळविण्याची तजवीज केली आहे.

माळव्याच्या आफूच्या पेटीवर जकात होती ती सरकारानें ५० रुपये अधिक वाढविण्याविषयीं प्रसिद्ध केलें आहे.

गेल्या जुलैच्या ११ व्या तारखेस खानदेशांत धरणीकंपाचा बराच मोठा धक्का बसला त्याचें वर्णन ज्ञानोदयास एका मित्रानें लिहून कळविलें तें येणेंप्रमाणें:—

ता० मजकूरी रात्रीं सुमारें ७॥ वाजतां एकाएकी मोठा अवाज झाला, तो वीज पडण्याच्या वेळेस जसा मेघगर्जनेचा भयंकर कडकडाट होतो तसा असून, पूर्वेकडून येऊन पश्चिमेकडे गेल्यासारखा वाटला, आणि त्या आवाजाबरोबर मोठा धक्का बसला तेव्हां मी एका पेटीवर बसलो होतो, ती इतकी कलांडली कीं माझा झोक गेला. ७॥ वर्षांची एक मुलगी पाण्यानें भरलेला तांब्या घेऊन घरांत येत होती ती दारांत पडली. एक मनुष्य आपल्या घराच्या दरवाजांत बसला होता त्याच्य अंगावर दरवजा कोसळून पडला. पण तेणेंकरून त्याला विशेष इजा झाली नाहीं. बहुतांच्या घरांतील उतरंडी ढासळल्या. जीं घरें कचीं व तकलादी होतीं तीं पडलीं. हें सर्व ५ मिनिटांपेक्षां कमी वेळांत झालें. एवढें बरें झालें कीं, कोणा मनुष्यास कांहीं अपघात झाला नाहीं. लोक फार भिऊन गेले, व नानाप्रकारच्या कल्पना करूं लागले. सु. प.

रा. ब. गोपाळराव हरी देशमुख यांनीं पहिले तारखेस आपलें काम सोडिलें.

मि० जे० बी० पील सेक्रेटरी आक्टोबर महिन्यांत फ्यामिन कामेशनचे कामाचे संबंधानें विलायतेस जाणार, व त्याचे जागीं जे० न्युजंट यांस व न्यूजंट यांचे जागीं जे० आर० नेलर व त्यांचे जागीं मि० पोलन अशा नेमणुका होणार असें समजतें.

सर जमशेटजी जीजीभाई बारोनेट यांस मुंबई सरकारचे कायदे कौन्सिलाचे सभासद आनरेबल डोसाभाई फ्रामजी यांचे जागीं नेमल्याचें समजतें.

नरशी केशवजी ज्या चार गिरण्यांचे सेक्रेटरी होते त्या गिरण्या बंद आहेत परंतु त्यांच्या भागीदारांनीं त्या पुनः सुरू करण्याचा विचार केला आहे. आतां ही व्यवस्था होण्याचें कारण हें कीं केशवजी नाईक यांणीं भागीदारांच्या देण्यापैकीं प्रत्येक रुपयास आतां सहा आणे देणार व नंतर चार वर्षेंपर्यंत दरसाल रुपयास अर्ध्या आण्याप्रमाणें हप्ते देणार येणेंकरून या भागीदारांस प्रत्येक रुपया मागें आठ आणे मिळाले असें होईल. आतां या गिरण्या पुन्हा सुरू झाल्यास शेकडो गरीब गुरीब लोक अन्नास लागतील यांत संशय नाहीं.

मुंबई एथील हायकोर्टांत १०००० रुपये दरमहा खर्च कमी करण्याचा सरकारानें ठराव केला आहे व तो ठराव सर मायकेल वेस्ट्राप चीफ जस्टिस यांस कळविला आहे.

प्रसिद्ध प्रोफेसर हालेवे यांस वर्तमानपत्रांतून जाहिराती, देण्याबद्दल ५,००,००० रुपये दरसाल द्यावे लागतात असें समजतें.

कलकत्ता युनिव्हर्सिटीच्या सिनेटच्या नुक्याच भरलेल्या सभेंत म्याट्रिक्युलेशनच्या परीक्षेस जाण्याच्या लोकांची वयाची इयत्ता ठरविलेली होती ती काढून टाकिली.

सक्करपासून दादरपर्यंत रेलवेचा रस्ता तावडतोब बांधण्याची हिंदुस्थान सरकारानें मंजुरी दिली व ही रेलवे बांधणें ती दररोज एक मैल या मानानें तयार होणार.

दादरच्या पलीकडे बोलन पास पर्यंत ट्रामवेचा रस्ता बांधण्याचा विचार आहे.

भिमाशंकरचे आसपास राहाणारे कांहीं भील व कोळी खानदेशाकडे रवाना झाले अशी खबर सरकारास लागल्यामुळें त्यांचा पाठलाग करण्याकरितां सुमारें १५० पोलीस रवाना झालें आहे अशी शहरांत दाट खबर आहे.

इजिप्तचे पहिले खेदिव यांस दरवर्षास ५,००,००० रुपये, त्याचे मुलगे हसन व हुसेन यांस प्रत्येकास दरसाल २,००,००० व त्यांच्या आईस ३,००,००० रु. दरसाल वर्षासन मिळतें. नवीन खेदिवांस १५,००,००० रुपये देण्याचें कबूल केलें होतें परंतु त्यांस ही ५,००,००० रुपयेच मिळतात.

रशिया व जर्मनी यांजमध्यें वैमनस्य जास्त वाढत चाललें आहे. राशिया सरकार मोठमोठाले चार किल्ले बांधण्याच्या विच्यारांत असून त्या संबंधानें मोठी रक्कम खर्च करण्याकरितां तयार झालें आहे असें ह्मणतात.

नोटिस।

बेशमी भिकंसा बलद सखाराम रंगारी पिपळे रहाणार बाळापुर तालुके मजकूर जिल्हे अकोलें यांसी रूपी मर्द भिक्मसा रंगारी पिंपळे इजकडून कळविण्यांत येते कीं, तूं माझा लग्नाचा नवरा असून लग्नास सुमार दहा अक्रा वर्षे झालीं. इतक्या काळामध्यें कधींहि जनरूढीप्रमाणें नेऊन वागविलें नाहीं. व मजलाही अज्ञानपणामुळें समजलें नाहीं. हल्लीं मला कळूं लागल्यामुळें माझे मायबापाचे एथें रहाण्यास फार शरम लागते. मागें पौष मासीं मी माझा भाऊ नामे किसन याचे हातीं तुह्मास निरोप पाठविला व एक दोघां भले माणसांचे हातीं निरोप पाटवून तुह्मी न येतां मी माझे खुशीनें तुमचे घरीं नांदण्याकरितां आले असून सुमार पांच सहा दिवस झाले राहिले. इतक्यांत तुह्मी मजला मारहाण करून विनाकारण त्रासदायक बोलून मजला हाकून दिलें. तर मजला पांच सहा दिवसांत पांच सहा वर्षें जहालीं असें वाटलें अशी माझी विटंबना करून मजला घरांतून जबरदस्तीने हाकून दिलेंवरून मीही बजारकरू माझे सगे साई याजबरोबर पाय मार्गानें आलें याकारितां आपणास नोटिस देण्याचें कारण हेंच कीं मी अज्ञान होतों तों पावतो आई बाप यानीं माझा प्रतिपाळ केला हल्लीं दोन वर्षांपासून मी साहु मजकुराचें कर्ज काहाडून लत्ता कपडा व अन्नासह निर्वाह केला त्याबद्दल हल्लीं साहू मजकुराचे मजकडेस देणें दरमहा रुपये ३ पमाणें दोन वर्षांचे रुपये ७२ देणे निघाले ते मजला हल्लीं कर्ज देत नसून व माझे मायबापही गरीब असल्या कारणांनें माझें पालन पोषण ते करूं शकत नाहींत व साहू मजकुराचा माझे मागें तगादा आहे तर तुह्मी १५ दिवसांचे आंत येऊन माझ्या खाण्या पिण्यांचे कर्ज साहू मजकुराचे रुपये ७२ देऊन व माझी नांदविण्याची तिन्हाइती देऊन मजला घेऊन जावें. मी नांदण्यास राजी आहे- जर तुह्मी १५ दिवसांचे आंत न आल्यास मी कायद्याताप्रमाणें दुसरे गंधर्वाचा विचार करीन मग तुमचा मजवर कोणतेही प्रकारें हक्क रहाणार नाहीं हें खूप समजावें. कळावें. तारीख १८ माहे सेप्टेंबर सन १८७९ इसवी.

(सही) रूपी मर्द भिक्मसा रंगारी पिंपळे निशाणी इचे हातची बांगडी.

नोटिस.

नथमलजी परम सुकदास दुकान देऊळगांव साकरश्यांचे यास खालीं सही करणारा कडून नोटिस देण्यात येते कीं सरकी खंडी १३ आह्मी तुह्मापासी ठेवली साल्गुदस्तां त्या पैकी सरकी खंडी ४ च्यार आह्मास पावली आणी सरकी खंडी ९ आमची तुह्मापासी राहिली ते तुह्मी आजपासून १५ पंधरा दिवसांत आह्मास दिली पाहिजे जर नोटिसाचे कराराप्रमाणें सर्कीचा निकाल न केल्यास सिरस्ते प्रमाणें तुह्मावर फिर्यादी करून सरकी व नोटिसाचा खर्च घेतला जाईल तारीख १९ सेपटेंबर सन १८७९ इसवी.

(सही) आत्माराम गिर्धारीलाल दुकान खामगांव.

हें पत्र अकोलें एथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत खंडेराव बाळाजी फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें

वऱ्हाडसमाचार.

पुस्तक १२ अकोला, रविवार ता० २८ माहे सप्तंबर सन १८७९ इसवी. अंक ३८

वऱ्हाडसमाचाराची किंमत.

	रु०
वर्षाचे अगाऊ	६
साल अखेर	७
किरकोळ अंकास	०४
डाक हाशील.	
वर्षाचे अगाऊ	१०८
,, अखेर	२

नवीन वर्गणीदार होऊं इच्छिणार लोकां कडून अगाऊ वर्गणी यावी ह्मणजे पत्र सुरू केलें जाईल.

नोटिसीबद्दल.

मराठी, १० ओळीचे आंत	१
१० ओळी पुढें दर ओळीस	०१०६
तीच नोटिस दुसरे खेपेस	०१
इंग्लिश लिपींत दर ओळीस	०३
,, दुसरे खेपेस	०२

मुंबई ब्यांक.

अमानत ठेविलेल्या पैशावर व्याजाचे दर.

१२ महिने ठेविल्यास दरसाल दर शेकडा ४ रुपये.

६ महिने ठेविल्यास (ह्मणजे तारीख १ नोवेंबर पासून ता० ३० जूनपावेतों एकसारखे, कोणतेंही सहा महिनेपर्यंत) दरसाल दर शेकडा ३ रुपये प्रमाणें.

सदर्हू प्रमाणें न ठेविल्यास दरसाल दर शेकडा २ रुपये प्रमाणें व्याज मिळेल.

तात्पुरची किंवा मुद्दाम व्यवस्था केल्याशिवाय कमी मुदतीपर्यंत अथवा अधिक व्याजानें अमानत पैसा ठेविला जाणार नाहीं.

चालू अमानत पैशाच्या खात्यावर व्याज दिलें जाणार नाहीं.

मुंबई.

तारीख १ आगष्ट सन १८७९ इसवी.

जाहिराती.

सुइण.

किंवा प्रसूति आणि तत्संबंधी अनर्थकारक परिपाठ.

ह्या विषयावर गेल्या मे महिन्यांत मी मुंबईंत व्याख्यान दिलें. त्यांत गर्भीण प्रसूत होण्याचा दिवस ठरविण्याचे नियम व बारा महिन्यांचीं बारा कोष्टकें, प्रसूतीस लागणारे पदार्थ, प्रसूतीचीं पूर्वसूचक चिन्हें, प्रसूतीच्या अवस्था, प्रसूत होण्याचा क्रम चालू असतां कांपरे, वांब, उमासे इत्यादि होणारे विकार, स्त्री प्रसूत झाल्यावर तिची व बाळकाची व्यवस्था इत्यादि विषयीं सांगून नंतर गर्भीण लवकर प्रसूत व्हावी ह्मणून अज्ञान लोकांचे तिची ओढा ताण करणें, भलते भलते औषधोपचार चालविणें, मंत्र तंत्र योजणें, वार ओढणें, वगैरे अनर्थकारक प्रकारांचें वर्णन केलें आहे. हें व्याख्यान येत्या महिन्याच्या अखेरीस छापून प्रसिद्ध होईल. हें उत्कृष्ठ ठशांनीं छापलें जाऊन याचीं रायल षोडश पत्री सांच्याचीं सुमार पन्नास पृष्ठें होतील. किंमत येत्या महिन्याच्या १५ व्या तारखेच्या आंत भरणारांस चार आणे पडेल बाहेरगांवच्या वर्गणीदारांस टपालहाशील व प्याकिंगबद्दल एक आणा जास्त पडेल. पत्रें तिकिटें लावून माझ्या नांवें मुंबईंत अपर डंकन रोड घर नंबर १ एथें किंवा "वऱ्हाडसमाचार" आफिसांत अकोल्यास पाठवावीं.

ता. १२ आगष्ट १८७९ इ० { मिसेस रेबेका सिमियन ग्रांट मेडिकल कालेजांत पास झालेली सुईण.

जाहिरात

(विक्रीस तयार.)

व्यवहारोपयोगी

हुन्नर संग्रह, भाग २ रा.

ह्या पुस्तकांत खालीं लिहिलेलीं मुख्य सात प्रकरणें असून त्यां संबंधी अनेक प्रकारच्या १०० हुन्नरांचा संग्रह केला आहे.

प्र० १लें— वैद्यक, यांत रोगांवर सुलभ उपाय. २ रंगारी--वस्त्रांस रंग देण्याच्या रीति—३ टूथपावडर्स (दांतवण)- टूथपावडर्स करण्याच्या रीति व त्यांचे गुण. ४ खतें-झाडांस घालण्याकरितां खतें करण्याच्या रीति. ५ मिश्रधातु- धातु व त्यांचा रसकरण्याच्या कृती. ६ दारूकाम- अनेक प्रकारचें दारूकाम करण्याच्या रीति. ७ टिंकूचस (अर्क)- कांहीं पदार्थांचे अर्क काढण्याच्या कृति. याची किंमत ६ आणे. ट० व बं. खर्च १ आणा. टिकिटा पाठविणारांनीं अर्धा आणा दराच्या वर्तीवळ्या सह खालीं सही करणाराकडे अथवा खालीं लिहिलेल्या ठिकाणी पाठविल्यास पुस्तकें रवाना होतील.

आत्माराम सगुण आणि कंपनी- } काळबादेवी रोड.
म्यानेजर विविधज्ञानविस्तर }

म्या. नेटिवओपिनियन्- गिरगांव ब्याकरोड

म्या. इंदुप्रकाश- कावसजी पाटेल ट्यांक रोड.

म्यानेजर, जगदीश्वरप्रेस- कांदेवाडी.

गोविंद मोरोबा कार्लेकर.

नळावर पंचमुखी मारुतीची गल्ली घरनं० २७, मुंबई.

जाहिरात.

सर्व लोकांस जाहीर केलें जातें कीं मि० बमनजी फिरोजशा एम. ए. एल. एल. एम- मुंबई हाय कोर्टांतील सालिसिटर व अटर्नी हे अकोलें एथें सुमार दोन महिने झाले, आले आहेत. हे आल्यापासून बरींच कामें यांकडे येत आहेत, ज्यांजला फिर्यादी, अपिलें, व स्पेशियल अपिलें यांकडे देणें असतील किंवा हरएक कामासंबंधी सल्ला मसलत घेणें असेल त्यांणीं त्यांस स्वतः अगर तुकाराम गणेश यास भेटावें, ह्मणजे त्यांचीं कामें घेतलीं जातील. प्रथमचे बोलण्याची अगर कागद पहाण्याची त्यांजपासून फी घेतली जाणार नाहीं. कामासंबंधी पैशाचा ठराव समक्ष केला जाईल. हे गृहस्थ अकोलें एथें तूर्त मि० के. कावुस एम. टाटा हेड क्लार्क आफ करन्सी आफिस सदर स्टेशन अकोलें यांचे विऱ्हाडीं डिपुटी कमिशनर कचेरीनजीक रहात आहेत. कळावें. तारीख ९ माहे आगष्ट सन १८७९ इसवी.

श्री

जाहिरात

सुविचारी सद्गृहस्थ व हिंदुजन यांस

काशीप्रताप.

नूतनग्रंथ.

यांत श्री क्षेत्र आणि तत्संबंधी महा तीर्थे व देवस्थानें यांचें वर्णन आहे.

या भूतलावरील सर्वत्र धर्मनिष्ठ, परोपकारी, विचारशील, वेदशास्त्रांवर विश्वास ठेवून वर्तणारे यांस मी खालीं सही करणारा परमादरानें विनंती करितों कीं, या कलियुगांत प्रत्यक्ष कैलास ह्मणून मुक्ति देणारें असें जें स्थान तें काशी ज्यास श्री क्षेत्र ह्मणतात तें कसें व कोठें आहे? त्यांत देवस्थानें आणि तीर्थें किती आहेत? कोणते स्थानीं कसें आचरण करावें? त्यापासून फळ कसें मिळतें? त्याचा व तीर्थाचा व क्षेत्राचा पुरातन इतिहास जो श्रुत तो सुलभ रीतीनें सर्वांच्या निदर्शनास आणावा आणि श्री क्षेत्र व तत्संबंधी यात्रा कशी करावी इत्यादि सर्व प्रकार सर्वत्रांस प्रसिद्ध करावा असा माझा हेतु आहे. मी स्वतः महायात्रेस जाऊन तीर्थें स्थानें यांचा अत्यद्भुत वर्णनीय चमत्कार प्रत्यक्ष स्वनेत्रांनीं अवलोकून स्वांगें अनुभविला. त्या सर्व प्रकरणाचा मोठे श्रमानें इतिहास अवगत करून त्याची प्रसिद्धी करण्याचा निश्चय केला आहे. परंतु हें कार्य खर्चाचें यास्तव सद्गृहस्थांचे आश्रयानें पुस्तक छापावें असा मनोत्सव आहे. काशी प्रताप ह्मणून या पुस्तकास नाम योजिलें आहे.

या पुस्तकांत एकंदर १८४ प्रकरणें आहेत. त्यांतील थोडी कांहीं संक्षिप्त रीतीनें खालीं दर्शवितों.

१ मनुष्याचें कर्तव्य कर्म.
२ इतर तीर्थांस काशीद्वारामुक्ति.
३ सर्व तीर्थांची काशींत स्थिती.
४ विधी शिवायही यात्रा झाली तर तेणेंकरून पूर्ण फल लाभ.
५ काशी महात्म्य.
६ काशीचें स्थूल आणि सूक्ष्म रूप.
७ काशींत यात्रेचे अधिकारी.
८ यात्रा प्रकार व नियम.
९ यात्रेस मुहूर्तावश्यकता नाहीं.
१० शुभ कार्यास मुहूर्त नको.
११ यात्राविधी.
१२ काशींत क्षणमात्र, एक दिवस, अहोरात्र, मास, वर्ष, किंवा सतत वासाचें फल.
१२ काशींत केलेल्या पापाचें फल व प्रायश्चित.
१४ गंगामहिमा व काशींत गंगेचा प्रवेश काल.
१५ लिंगास स्पर्शास्पर्श दोष नाहीं व तीर्थास निर्माल्य दोष नाहीं. व विश्वेश्वराचा महिमा.
१३ चतुर्दश व अपर चतुर्दश लिंगांचा महिमा.
१७ वार, तिथी, योग, मास व अयन यांस यात्रा करावयाच्या त्या व यात्रा प्रकार.
१८ वार्षिक यात्रा व क्षेत्रसंन्यासप्रकार.
१९ काशींत मुक्ति होण्याचीं कारणें.
२० त्या स्थानीं मृत्यूस स्थल आणि काल यांचा दोष नाहीं.
२१ दुर्मरणाची अगदींच भीति नाहीं.
२२ संपूर्ण देवस्थानांचा इतिहास व तीर्थांच्या उत्पत्तीची कथा व सर्व यात्रा
२३ काशींत मुक्तीचे अधिकारी.
२४ तारक मंत्राचें स्वरूप.
२५ विश्वेश्वराचा प्रादूर्भाव व प्रतिष्ठासमय व मंडपाचें वर्णन व मंदिराचें वर्णन अनपूर्णा धुंडिराज कालभैरवादि देवांचा महिमा.

हा ग्रंथ अटोपसार असून सर्वांस स्वल्प किंमतीनें प्राप्त होण्याकरितां यास किंमतही अल्पच ठेविली आहे. या ग्रंथाची चांगले शिला छापावर छापण्याची योजना केली आहे या ग्रंथाचीं पृष्ठें सुमारें १०० होतील. आणि साच्या मंजुघोषा, स्त्रीगीत व नैटिव नैट्स या पुस्तकांचे मानाचा चांगला जाड्या कागदाचा असून किंमतीचा तपशील खालीं लिहिल्याप्रमाणें आहे.

दर प्रतीस आगाऊ वर्गणी अक्टोबर तारीख १५ पर्यंत भरल्यास कलदार रुपया १।

वरील मुदती पर्यंत खात्रीचा आश्रय दिल्यास किंमत रुपया १॥

ग्रंथ छापून तयार झाल्यावर किंमत रुपये १॥।

या ग्रंथाची रचना करण्यास किती श्रम पडले असतील आणि छापून सिद्ध होण्यास खर्च किती लागेल याविषयींचा विचार करण्याचे आश्रय दात्यांवरच ठेवण्यांत आलें आहे. तरी सर्वांनीं या ग्रंथास औदार्यतेनें करून आश्रय दिला पाहिजे.

तारीख १५ अक्टोबर पर्यंत ज्यांस रोख किंमत पाठविणें असेल त्यांणीं ती रावपुऱ्यांत मामाचे पोळांत रामचंद्र नारायण जोशी यांचे घरीं ग्रंथाचे मालक राहतात त्यांजकडे पाठवावी. या विषयीं कोणास पत्रें पाठविणें व बाहेरील प्रदेशांतून किंमत रवाना करणें ती टिकिटा वर्तीळ्यासुद्धां पाठवून रवाना करावी नादेपड पत्रें घेण्यांत येणार नाहींत. हा ग्रंथ छापून तयार झाल्यावर टपालमार्गें प्रती पाठविण्याचे हांशिल वर्गणीदारावर.

या जाहिरातीची पाठविलेली प्रत वर्तमानपत्रकर्ते यांणीं कृपाकरून आपले पत्रांतून तीन तीन वेळां छापावी असी त्यांस विनय पूर्वक विनंती आहे.

मुक्काम बडोदें तारीख १५ जुलै सन १८७९ इसवी.

गोविंदराव भिकाजी पटवर्धन.

ग्रंथाचे मालक.

वऱ्हाडसमाचार

मिति अधिक आश्विन शुद्ध १३ शके १८०१

बडोद्याचा राजकीय रिपोर्ट.

गुजराथेंत गायकवाड सरकारचें नेटिव संस्थान बडोद्यास आहे त्याचा राज्यसंबंधी सर्व कारभाराचा इंग्लिश राज्याप्रमाणें एक वार्षिक रिपोर्ट होत असतो त्याप्रमाणें सन १८७७।७८ सालचा रिपोर्ट छापून प्रसिद्ध झाला असें टाइम्स आफ इंडिया वर्तमान पत्रांत त्या संबंधानें कांहीं विचार आले आहेत त्यांवरून समजतें. असे नेटिव राज्याचे रिपोर्ट छापून प्रसिद्ध होतात त्यांच्या प्रति दिवाण साहेबांनीं नेटिव पत्रकर्त्यास, सार्वजनिक सभांस व लायब्रऱ्यांस देणें त्यांस भूषण आहे असें आम्हांस वाटतें, पण त्याप्रमाणें ते कां देत नाहींत याचें कारण आम्हांस ठाऊक नाहीं. जेथील राज्यकारकीर्द मोठ्या सुखावह स्थितीनें चालली आहे, जेथें सर्व प्रकारच्या सुधारणा होत आहेत, जेथील व्यवस्था पाहिली असतां त्या राज्यास भूषण व इतर राज्यांस कित्ता होण्यासारखी आहे अशा राज्याचे रिपोर्ट तरी अवश्य सदरी लिहिल्या प्रमाणें वाटले जावे व ते या पुढें तरी वाटले जातील अशी आम्ही उमेद बाळगतों.

अस्तु. सदहू रिपोर्टांतील ज्या गोष्टी आम्हांसवरलि पत्रावरून समजल्या त्यांविषयीं आम्ही आपले वाचकांस दोन शब्द कळवितों.

बडोद्याचा राज्यकारभार सुरळीत रीतीनें चालला आहे. व अलीकडे तीन वर्षे दिवसानुदिवस त्या राज्यांत ज्यास्ती सुधारणा व स्वस्थता होत चालली आहे हें तेथील मुख्य दिवाण सर टी माधवरावजी यांस मोठें भूषण आहे. माधवरावजी उत्तम मुत्सद्दी आहेत व त्यांना कोणत्याहि संस्थानचा राज्यकारभार इंग्लिश राज्याच्या तोडीवर चांगला चालवितां येतो हें तीन स्थलांवरून जगजाहीर झालें आहे. त्रावणकोरास हे दिवाण होते, नंतर इंदुरास दिवाण होते व हल्लीं बडोद्यास दिवाण आहेत आणि या तिन्ही ठिकाणची स्थिति यांचे कारकीर्दीत चांगली सुधारली हें यांस भूषण असून हे नेटिव आहेत या संबंधानें आम्हा सर्व एतद्देशीय लोकांसहि भूषण आहे. व हल्लींच्या बडोद्याच्या त्यांच्या राज्य सुधारणेस मे० मेलविल साहेब तेथील पोलिटिकल एजंट हे उत्तम सहाय करितें मिळाले आहेत व उभयतां एकविचारानें वागून सर्व कामकाज करितात, कोणत्या कामांत मतभेद किंवा विघाड नाहीं हें मोठें सुचिन्ह आहे व याजबद्दलही आम्हांस संतोष वाटतो. आणि अशीच राज्यव्यवस्था दुसऱ्या मोठमोठ्या संस्थानांतून होवो व त्यांचे रिपोर्ट असेच आनंदकारक सर्वकाल प्रसिद्ध होवोत अशी आम्ही इच्छा करितो.

बडोद्यास न्यायखातें, मुलकी खातें, विद्या खातें, पब्लिकवर्क्स खातें, इनाम कमिशन खातें वगैरे सर्व वेगवेगळीं ठेवून त्यावर हुशार कामदार नेमिलेले आहेत त्यामुळें ती सुयंत्र चाललेलीं आहेत. न्याय खात्याची तर या रिपोर्टांत पोलिटिकल एजंट यांनीं फार तारीफ केली आहे. गेल्या सालांत खून केल्याचे आरोपी ३१ होते त्यांपैकीं दोन मनुष्यांस मात्र फाशीच्या शिक्षा झाल्या असें ते लिहितात.

दरबाराशीं व पोलिटिकल एजंट यांशीं पत्रव्यवहार अलीकडे पुष्कळ वाढला आहे. इतर जिल्ह्याचे आफिसरांनीं कोणत्या बाबदींत दरबाराला स्वतंत्रपणें कांहीं लिहूं नये, पोलिटिकल एजंट मार्फत लिहित जावें व दरबारानें पोलिटिकल एजंटशिवाय दुसऱ्या कोणा ब्रिटिश आफिसरांनां लिहूं नये असें ठरलें आहे. त्यामुळेंही पत्रव्यवहाराचें काम वाढलें आहे. पोलिटिकल एजंट साहेबांनीं गेल्या सालांत दरबाराला ४८२४ यादी लिहिल्या व दरबाराकडून आलेल्या ४२९० प्रकरणांवर शेरे लिहिले असें समजतें.

बडोद्याची हल्लींची सर्व राज्यव्यवस्था इंग्लिश धाटणीवर झालेली आहे व ती सुरळीत असून प्रजेस सुखावह आहे परंतु त्या राज्यांतील सरदार लोकांची त्याविषयीं कुरकूर आहे असें दिसतें. व तसें साहजीक व्हावयाचेंच. त्यांनां विद्या कमी, जुन्या काळीं अधिकार मोठमोठाले, हातीं सत्ता पुष्कळ, आणि राज्य आमचें तेव्हां आम्ही करूं तें व्हावयाचें अशी त्यांस घमंड असे, ती आतांचे माधवरावासारख्या दिवाणाचे कारकीर्दीत कशी चालणार? चालावयाची नाहीं हें उघड आहे. व त्यामुळें ते नाराज असावयाचे हेंही उघड आहे. त्यांच्या नक्त नेमणुकीच्या सर्व व्यवस्था झाल्या, जमीनी संबंधी हक्काचे निकाल झाले, त्यांच्या तंट्यांचे फैसल झाले, सावकार जवाहिरे यांच्या देण्या घेण्याचे उलगडे झाले तरी ते लोक पानावर पान ठेवून आपल्या कामगिऱ्या अजून तशाच सरकारांत राखून ठेवीत आहेत. त्यांस वाटतें कीं, पुढें मागें आपणास उत्तम काळ येईल व आपले मनोदयाप्रमाणें घडेल ह्मणून ते त्यांच्या विषयीं झालेल्या ठरावाच्या अंमलबजावण्या करून घेत नाहींत. तसेच स्वस्थ बसले आहेत असें कळून येतें.

गुदस्त सालीं बडोद्याचे राज्याचा वसूल १,२०,१२,२११ रुपये झाला. व खर्च १,२२,१४,१०९ रुपये झाला. तिगस्त साला पेक्षां या सालीं जमा १३॥ लक्ष रुपये कमी झाली व खर्च १९ लक्ष रुपये अधिक झाला असें कळतें. दुष्काळ संबंधानें जमा कमी होऊन महागाईमुळें खर्च वाढला तरी या सालच्या खर्चाच्या रकमेंतून ६६२००० रु. एका मोठ्या सार्वजनिक इमारतीकडे खर्च झाले आहेत व ही इमारत जुडिशियल खातें, रिविन्यू खातें, लष्करीखातें, पब्लिकवर्क्सखातें, विद्याखातें, वैद्यकखातें इतक्या सर्वांच्या उपयोगाकरितां झाली आहे असें समजतें.

राजवाडा खर्च ह्मणजे राणी साहेब व महाराज यांचा खासगत खर्च १६,८९,८९७ रुपये आहे हा मागील सालापेक्षां एक लक्षानें अधिक आहे. व याला कारण थोडी महागाई हें व भिक्षुक, नोकर वगैरेंच्या थोड्या नेमणुका वाढल्या हें आहे. राजवाड्याकडील या खर्चांत हत्ती, घोडे, रथ, बागबगीचे दारूकाम, खेळ, कुस्त्या, पैलवान, कलावंतिणी, नाच तमाशे यांचा समावेश आहे. शिवाय ब्राह्मणभोजनें, देवस्थानें इत्यादि धर्मादाय बाब फार मोठी आहे. साऱ्या राज्याच्या उत्पन्नाची चौथाई रकम या कामीं खर्च पडते. यांतच खिचडी प्रकरण वगैरे मोठमोठाले खर्च आहेत. एकंदर खर्चाचे बाबदींत काटकसरीचा विचार व्हावा, खर्च फार आहे व तो पुढें मागें कांहीं कमी होईल असें प्रस्तुत रिपोर्टांतील लेखावरून अनुमान होतें.

लष्करसंबंधी खर्चाविषयींही या रिपोर्टांत कांगाळी आहे. इरेग्युलर फौजेचे ३००० घोडे तहनाम्यावरून ब्रिटिश फौजेच्या उपयोगाकरितां आहेत व त्यांशिवाय अव्यवस्थीत बरेच लोक शिपाई, स्वार, व सरदार यांच्या यादींत आहेत. जुन्या सरदारांच्या घराऊ नेमणुका, आप्त सोयऱ्यांच्या नेमणुका, खुशमस्कऱ्यांच्या नेमणुका, जावयांच्या नेमणुका याच खात्यांत आहेत व असलेले स्वार, शिपाई, यांचा संच चांगला नसून कोणास घोडा नाहीं, कोणास बंदुक नाहीं, कोणास कसलेंच हत्यार नाहीं, फक्त बगला वर करणारा व फौजेतला शिपाई अशी अव्यवस्था आहे व या कामीं ३१ लक्ष रुपये वर्षास खर्च पडत आहेत सबब यांत व्यवस्था जरूर झाली पाहिजे असें सदर रिपोर्टांत सुचविलें आहे व त्याप्रमाणें होणार असल्याचें दिसून येतें.

रेग्युलर फौज आहे तिचा खर्च ७॥ लक्ष रुपये आहे, व ती राजवाडा, खजिने, तुरुंग यांचे पहाऱ्याकडे, स्वारीकडे व इतर बंदोबस्ताकडे पुरेशी आहे. सबब तितकी बस आहे असा रिपोर्टांतील लेखाचा झोंक आहे. यावरून नेटिव राजे रजवाड्यांच्या फौजा सरकार कमी करणार व बडोद्यास तसा विचार मानवला आहे याविषयीं जी वाटाघाट चालली आहे ती खरी दिसते.

बीस सरदार लोकांचा एक पट आहे. यांवर कायद्याचा अंमल समन्स, नोटिस वगैरेंचा कोर्टमार्फत होत नाहीं. वक्षी ह्मणून एक कामदार यांसाठीं निराळे आहेत. व त्या सरदार लोकांचे किंवा यांविरुद्ध अर्ज व्हावयाचे ते हाय कोर्टाकडे किंवा दिवाण साहेबाकडे होत असतात असें दिसतें.

शहरसफाई फार चांगली आहे. व प्रांतांतहि या गोष्टीकडे लक्ष पुरविलें गेलें आहे असें कळतें.

महाराज सरकारचा विद्याभ्यास चांगला चालला आहे व शारीरव्यायामाचे कामींही ते फार लक्ष देतात. यांची प्रकृति चांगली सशक्त आहे. गेल्या मार्च महिन्यांत यांनां १६वें वर्ष लागलें. पण तीन वर्षांमागचा यांचा फोटोग्राफ पाहिला तर ते कोणास ओळखूं येणार नाहींत. ते आतां चांगले ज्ञानांत आले आहेत. असें मि० इलियट साहेब ह्मणतात. ते यांचे विद्यागुरू आहेत. यांजपाशीं इंग्लिश, मराठी, व गुजराथी भाषेचा महाराज अभ्यास करितात. इंग्लिश भाषेचे यांचे उच्चार चांगले आहेत. हिंदुस्थानची व इंग्लंडची बखर, बाळमित्र, रसायनशास्त्र, अर्थशास्त्र यांचा ते अभ्यास करितात व दांड पट्टा खेळतात. गणितांत यांची मति कमी आहे असें ह्मणतात. येत्या जानेवारींत यांचें लग्न होणार आहे. तंजावरच्या घराण्यांतील मुलगी वधु पाहिलेली आहे. ती फार सुरूप असून इंग्लिश भाषेंत, रीति रिवाजांत, व खेळ खेळण्यांत चांगली निपुण आहे. तिच्याशीं महाराजांचा विवाह होणार. महाराजांच्या नीतियुक्त वर्तनांत तिळभर दोष ठेवण्यास जागा नाहीं व आतां जरी यांचें लग्न होत आहे तरी लग्नसंबंधी सुख ह्मणजे स्त्रीसुख याचा अनुभव यांनां १८वे वर्षी होईल असें मेलविल साहेब रिपोर्टांत लिहितात.

यांच्या मातुश्री श्री. यमुनाबाई राणी साहेब चांगल्या सुस्थितींत आहेत. व चक्रवर्तिनी साहेबांच्या प्रीतीस त्या पात्र असून इंपेरियल आर्डर आफ धि क्राऊन आफ इंडिया असा महत्तम किताब त्यांनां चक्रवर्तिनी साहेबांनीं दिला आहे इत्यादि बडोद्यासंबंधी गोष्टी रिपोर्टावरून कळून आम्हांस संतोष होतो हें आम्ही पुन्हा प्रदर्शीत करितों.

मुलकी कामांत वकील कां नकोत?

मे० जोन्स साहेब बहादूर कमिशनर मुलुख अमानी हैदराबाद यांच्यापुढें मुलकी कामें चालतात त्यांत ते वकील नको ह्मणतात असें आह्मी गेले आठवड्यांत ऐकिल्यावरून त्याविषयींचा आह्मी आपला अभिप्राय व खेपेस लिहूं असें ह्मटलें होतें त्याप्रमाणें आज त्याविषयीं विचार करूं.

जें काम भानगडीचें असतें आणि ज्यांत अनेक प्रकारचे प्रश्न निघणारे असतात त्या कामांत अडाणी पक्षकारापासून त्यांच्या पाल्हाळीक व विसंगत हकिकती ऐकण्यांत न्यायाधिशाचा काळ व्यर्थ खर्च न होतां थोडक्यांत मुद्देशीर तक्रारी व त्या तक्रारींत त्या त्या पक्षास साधनीभुत असणारीं प्रमाणें न्यायाधिशासमोर एकदम यावींत. व यांतील मुख्य गोष्टींचा स्वल्प रीतीनें न्याय करितां यावा ह्मणून वकिलांची योजना आहे असें आह्मांस वाटतें. व त्याप्रमाणें वकीलांनीं कामें केलीं असतां न्यायाधिशास मोठा फायदा आहे असें आमचें मत आहे. व याप्रमाणें दिवाणी व फौजदारी कामांतून कोर्टांत हमेशा वकील घेतले जातात असें आह्मी पाहातों तर मुलकी कामांतच ते कां नसावेत याचें आह्मांस कारण समजत नाहीं. ज्याप्रमाणें दिवाणींत व फौजदारींत कायद्याचे व इतर महत्वाचे प्रश्न उत्पन्न होतात त्याचप्रमाणें मुलकींत ही होण्याचा संभव आहे. ह्मणून मुलकी कामांत पक्षकारास आपली हकीकत थोडक्यांत व सयुक्तिक रीतीनें न्यायाधिशापुढें ठेवण्याची वकीलाचे द्वारें जी उत्तम सवड आहे ती यांची कां बंद करावी ते आह्मांस समजत नाहीं.

आणखी असें कीं पूर्वीचे कमिशनर साहेब मुलकी कामांत वकील घेत नव्हते तें मे० जोन्स साहेब बहादूर यांस बोबर न वाटून यांनीं तो नियम मोडून वकीलांस कामें करण्याची परवानगी दिली व हा यांचा रयतेवर मोठा उपकार झाला असें आह्मी मानित होतों असें असतां यांनींच आतां तो आपला नियम मोडून वकिलांस मनाई केली असेल तर आश्चर्य आहे.

मे० जोन्स साहेब हे मोठे विद्वान व दूरदर्शी असतां यांकडून लोकांस व कोर्टांस असा गैरसोयीचा ठराव होईल काय? याविषयीं एक दोन कल्पना सुचल्या. त्या ख

त्याच असतील असें नाहीं, तथापि असल्यास त्यांविषयीं थोडा विचार करूं.

कामिशनर साहेबानां असें वाटलें असावें कीं, कांहीं कामांत वकील लोकांकडून आपणास मिळावी तशी माहिती व मदत मिळत नाहीं तेव्हां वकीलांस पैसे भरण्याच्या योगें लोकांचा विनाकारण तोटा तरी कां करावा? अशा समजुतीनें कदाचित कमिशनर साहेबानीं हा नियम केला असेल, तर आह्मांस वाटतें कीं येणेंकरून लोकांचा नफा होण्यापेक्षां तोटाच जास्ती होणार आहे. कारण कमिशनर साहेब आमचे प्रांतांत मुलकी संबंधानें मुख्याधिकारीच आहेत ह्मटलें असतां चालेल ह्मणून त्यांच्या समोर जाणारीं कामें दोन कोर्टांत निकाल होऊन नंतर जाणारीं आहेत. तेव्हां तिसरे कोर्टांत जाणारे कामांत कांहीं महत्वाच्या गोष्टी नसतात किंवा त्यांत कांहीं कायदेशीर प्रश्न उत्पन्न होत नाहींत असें कोणी ह्मणणार नाहीं. उलट पक्षींच असें घेऊन चाललें पाहिजे कीं मोठ्या महत्वाचीं व तकारीचींच कामें त्यांच्यापर्यंत जातात ह्मणून त्यांतच लोकांस योग्य माहितगार मनुष्याची मदत मिळणें अवश्य आहे व ती न मिळाली तर त्यांचे कामाचें खरें स्वरूप कधीं कधीं आंतल्या आंत राहण्याचा संभव आहे. व तसें घडल्यानें लोकांचा जो तोटा आहे तो एकादे वकिल्याकडून काम नीट न होऊन पैसे बुडाल्याचे तोट्यापेक्षां पुष्कळपट अधिक आहे व हा विचार कमिशनर साहेबानींही मनांत आणिल्यास न समजण्यासारखा गुढ नाहीं.

कोणी ह्मणतात कीं कांहीं साधारण प्रकारचे वकील कमिशनर साहेबांपुढें कामें चालवावयास गेले असावे व त्यांपासून खुद्द पक्षकाराइतकाही उपयोग न्यायाच्या कामास झाला नसावा ह्मणून त्यांनीं वकिलांची मोकळीक मना केली असावी. हें खरें आहे असें आह्मास ठाऊक नाहीं; पण वूट निघाला आहे. यावरून तसें नसेल असेंही संभवत नाहीं. तथापि तसें असल्यास कमिशनर साहेबांनीं श्रेष्ठ कोर्टाकरितां कांहीं वकिलांची निवड करावी असें त्यांस अवश्य वाटल्यास त्यांनीं ती करूं नये असें आमचें ह्मणणें नाहीं. साधारण वकील जसे वऱ्हाडांत कांहीं आहेत तसे उत्तमही कांहीं आहेत. व ही गोष्ट वऱ्हाडचीच काय साऱ्या पृथ्वीचीच अशी आहे. व ती नुसत्या वकिलापुरतीच नव्हे तर सर्व बाबतींत उत्तम, मध्यम, कनिष्ठ अशा प्रतीची आहेच आहे. कामदारांत देखील कमहुशार कामदार निघणार नाहींत काय? निघतील. परंतु त्यांस कामाचे हक्कांतून सरकार वगळित नाहीं. तसे वकील लोकांस परीक्षेनें जे हक्क मिळाले आहेत, व इतर कामांत त्यांपासून जो उपयोग सरकार करून घेत आहे तसाच मुलकी कामांतही सरकारांनीं करून घ्यावा हें राहिजेजे. दिवस बदलत चालला आहे, कायद्याचें ज्ञान वाढत चाललें आहे, मोठ्या मानगडीच्या कामास फार विद्वत्तेचा वकील लागतो. इत्यादि गोष्टी लोकांस आतां समजूं लागल्या आहेत. व गरजेप्रमाणें माल तयार होणें या अर्थशास्त्राच्या नियमाप्रमाणें चांगले उत्तम वकील इंग्लिश बारिस्टराबरोबरही साम्ना करण्यास योग्य असे वऱ्हाडांत कांहीं आहेत व ते नावाजत चालले आहेत आणि कमिशनर साहेबांचेही नजरेपुढें ते नाहींत असें नाहीं. सबब लोकांच्या, वकिलांच्या आणि कोर्टांच्या अशा तिन्ही अडचणींचा विचार करून कांहीं पर्यायानें तरी वकील मुलकी कामांत घेत जाण्याची कमिशनर साहेब कांहीं तजवीज योजितील अशी आह्मास उमेद आहे.

आह्मी आणखी असेंही ऐकिलें आहे कीं मुलकी कामांत वकिलाची गरज नाहीं. त्यांतून पाटिलकीच्या कामांत तर मुळींच वकील घेतले जाऊं नयेत असें कमिशनर साहेबांचें मत आहे. आतां हें जर खरें असेल तर आमचें इतकेंच ह्मणणें आहे कीं, पाटीलकीचे कामांत वकील नकोत आणि दुसरे कामांत असल्यास चालतील असें ह्मणण्यास कांहीं कारण नाहीं. पाटिलकीचे कामांत भानगडी नसतात व निरनिराळे महत्वाचे प्रश्न नसतात व इतर कामांत ते असतात असें नाहीं. तसेंच पाटिलकीच्या कामांत चांगले वकील पुढें येत नाहींत, व दुसरे कामांत येतील ही कल्पना असली तर ती विशेष सुयुक्त दिसत नाहीं. भानगडी व प्रश्नांचें महत्व पाटिलकीच्या व इतर कामांतही आहेच व उत्तम मध्यम वकीलही आहेतच याजकरितां आह्मी ह्मणतों कीं, विशेष कोर्टाचे प्रकारानें विशेष वकिलांचा वर्ग किंवा अशाच प्रकारची इतर कांहीं तजवीज झाल्यास चांगलें होईल.

मि० नसरवानजी पेस्तमजी कामा बारिस्टर हे एका कामांत कमिशनर साहेबापुढें गेले असतां त्यांस मनाई झाल्याचें ऐकतों. मि० कामा हे बारिस्टर आहेत तेव्हां त्यांच्या शहाणपणाविषयीं शंका नाहींच व ते जें काम घेऊन गेले असतील तेंही कमी महत्वाचें नसेल तेव्हां तशा लोकांस महत्वाचे प्रसंगींही परवानगी मिळाली नाहीं तर आमच्या रयतेचें दुर्भाग्य समजलें पाहिजे. दुसरें काय?

मुंबई इलाख्यांत व नागपुर प्रांतांत वकिलांस मुलकी कामें चालविण्यास मोकळीक आहे असें समजतें आणि आमच्या कमिशनर साहेबानीं इकडेही सुरुवात केली होती तर आतां तीच ते पुढें चालवितील व महत्वाच्या कामांत रयतेची इच्छा असेल तर तीस वकील न करूं देण्याची अडचण ठेवणार नाहींत असें आह्मी इच्छितों.

काबुलाकडील वर्तमान— काबुलची कत्तल तिसरे तारखेस झाली व ९ वे तारखेस तेथून २०० कोसांवर हिरात एथें पलटणीनीं बंड करून अशीच गर्दी केली, गवरनर फकीर अहमदखान यांस ठार मारिलें व त्याचें घर लुटिलें व जाळिलें.

जनरल वेकर साहेब फौज घेऊन कुशपर्यंत गेले. हें ठिकाण काबुलापासून ४४ मैल लांब आहे. जनरल राबर्ट साहेबही अजून काबुलावर गेले नाहींत. अमीरानें आपले दोन विश्वासू सरदार राबर्ट साहेबाकडे पाठविले त्यांचें त्यांचें बोलणें होऊन अमीराविषयीं राबर्ट साहेबांचे मनाचा खुलासा झाला.

सरकारचे तारायंत्राचे खांब पुरून तारा लावणाऱ्या लोकांवर २०० गिलझाई लोकांनीं गर्दी केली व २० मनुष्यें आणि ५ शिपाई ठार मारिले व ७४ खेचरें हाकून नेलीं.

झुलू प्रकरण— आफ्रिका खंडांत झुलू लोकांवर इंग्लिश सरकारानें स्वारी केली तें प्रकरण सुरळीतपणें निकालास लागलें. झुलू लोक बरेच मारले गेले व बहुत लोक रानों माळ पळाले. त्यांचे कित्येक सरदार व राजपुत्र शरण आले व शेवटीं आगष्टच्या २८ वे तारखेस पहिले ड्रगुनगार्ड पैकीं मेजर मार्टर यांनीं राजा सेटेवियो यासही पकडून कैद केलें. तेव्हां रणयज्ञाची ही पूर्णाहुतीच समजावयाची-- आतां तेथील बंदोबस्त सरकार दोन रेसिडेंट ठेवून करणार.

रुसलोकांचा पराभव— तुर्कस्थानांत रशियन फौज गेली होती तिचा १२वे तारखेस गझकटेप एथें पराभव झाला. ७०० रशियन ठार मारले गेले व त्यांचीं हत्यारें छिनावून घेतलीं व बाकीचे लोक पळून बेनोन एथें माघारे गेले.

वासुदेव बळवंत फडके-- हें आख्या[illegible] बरेच दिवस चालू आहे. व हल्लीं [illegible] पडल्यासारखें झालें आहे. यांतही लो[illegible] बऱ्याच कंड्या पिकविल्या व सरकार त्य[illegible]धी बातमी गुप्त ठेविते ह्मणून लोकांस [illegible]त बोलतां येतें. आधीं हा वासुदेव नव्हे [illegible]शा गप्पा लोक मारीत होते. पण सरकारची खात्री होऊन बक्षिसाचे ३००० रुपये वा[illegible]ले गेले तेव्हां आतां धरलेला मनुष्य वासुदेव नव्हे असें वितंडवादाखेरीज कोणी ह्मणणार नाहीं. जेलखान्यांत वासुदेव [illegible] आहे तेथें असिस्टंट माजिस्त्रेट साहेबानीं जाऊन त्याची जबानी घेतली तिजविषयीं लोकांचे नाना प्रकारचे तर्क आहेत. कोणी ह्मणतात त्यानें सर्व कबूल केलें. कोणी ह्मणतात तो अजीबाद सर्व नाकबूल गेला. कोणी ह्मणतात त्यानें भावावर ढकललें. कोणी ह्मणतात अमुक अमुक दरवड्यांत मी होतो व दौलतराव रामोशास मी तरवा[illegible] असें त्यानें कबूल केलें आहे. कोणी ह्मणतात त्याची चौकशी लवकरच होणार. कोणी ह्मणतात इतक्यांत होत नाहीं. कोणी ह्मणतात त्यावर दरोड्याखेरीज कांहीं आरोप लागू होण्याजोगा नाहीं, कोणी ह्मणतात राज्या विरुद्ध उठल्याचा भयंकर आरोप त्यावर लागू होईल अशा अनेक प्रकारच्या बातम्या आहेत.

वऱ्हाड

पर्जन्याची या आठवड्यांत [illegible] होती व त्याप्रमाणें [illegible] पासून आजपर्यंत [illegible] वारा सुसाट्याचा [illegible] गार झाली आहे [illegible] त्तम झाला असें [illegible]

उमरावती [illegible] स्ट्रारची जागा [illegible] असलेली भरण[illegible] कांहीं सम[illegible] कीं ती जागा [illegible] आफ धिं कोर्ट रा. रा. [illegible] डिकर यांस १[illegible] १२५ रुपये [illegible]

रा. रा. [illegible] इजुकेशनल [illegible] होते ते का[illegible]

रा. रा. [illegible] प्रमोदसिंधूचे [illegible] भेटण्या[illegible] आले आहेत.

कमिशनर साहेबांची स्वारी या आठवड्यांत मागील सरकारी [illegible] कारखान्याचे माडल फार्म जेथे होत तें [illegible] पाहाण्यास डिपुटी कमिशनर साहेब [illegible] जडज [illegible] गेली होती.

रा. रा. [illegible] दामोदर [illegible]कर एथील [illegible] यांची १५ महि[illegible] पुरी झाली. आतां आ[illegible] ३ महि[illegible] आहे.

[illegible] चालू आहे [illegible] मंडळी चांगली झटत [illegible]नींही सरकारांतून [illegible] मनांत आणिलें आहे [illegible] ५००० रुपयां[illegible] करावयाचीं आहेत [illegible] उपयोगी पडतील [illegible] प्रदर्शनकमिटीच्या धोरणानें तयार करण्याचा विचार झाला आहे. अकोल्याची [illegible] सहाय करण्यास उत्सुक [illegible] प्रास्पेक्ट प्रसिद्ध झाल्यावर [illegible] कोण कोणत्या प्रकारचें [illegible] तें आह्मीं कळवूं.

महमद [illegible] नावाचा व्याक्सेनिटर यानें महामारीचे रोगाचे प्रसंगीं कित्येक गावचे लोकांपासून पैसे घेतले त्याजबद्दल त्यावर मुकदमा होऊन १८ महिने कैदेची त्यास शिक्षा झाली. आतां त्यास सरकारी नोकरी मिळूं नये ह्मणून रेसिडेन्सी आर्डरींत जाहिरनामा प्रसिद्ध झाला आहे.

मि. एदलजी जमशेटजी संजाणा मलकापुरचे आफिशियेटिंग तहशिल्दार यांस सेकंड क्लास माजिस्त्रेटचा अधिकार दिला.

अकोटचे रा० रा० गनूशिंग जमादार व मि० गुलाम हुसेन सर देशमुख या उभयतांस रेसिडेंट साहेबांनीं आनररी माजिस्त्रेटचे अधिकार दिले.

१६वे. तारखेच्या रेसिडेन्सी आर्डरमध्यें मे[illegible] एथील प्रदर्शन संबंधी कागदपत्र व न[illegible] होणारे क्रिमिनल प्रोसिजर कायद्याचें बील छापिलें आहे. बिलाचीं कलमें ५६६ आहेत.

पोस्टाकडील हेड क्लार्क रा० रा० [illegible]राव कृष्ण यांची वर्ध्यास बदली झाली व एथें जबलपुरचे रा० रा० अनंत गो[illegible]सें नेमिलें.

मि० अप्याकानु डाक्टर यांची [illegible]पुरास बदली होऊन चांदूरचे [illegible] यांस एथें नेमिलें. व उमरावतीचे मि. [illegible] यांस अंजन गावास नेमून [illegible] यांस उमरावतीस नेमिलें.

कमिशनर साहेबानीं [illegible] शाळेला २५ रुपये [illegible]

इंजिनियर मि. [illegible] इंजिनियर मि. [illegible] वर्क्स रिडकूशन[illegible]नय

रा. रा. [illegible] खापरडे बी. ए. यानीं [illegible] इंग्लिश भाषेत व्याख्या[illegible]

[illegible]मानसार.

म्युनिसिप्यालिट्यांनां खर्चाकरितां अडव्हान्स रकमा देण्याचे सोयीकरितां दर एक इलाख्याचे सरकारानें २५००० रुपये पावेतों आपले मुकत्यारीनें प्रतिवर्षी देत जावे व ब्रह्मदेश, असाम, आणि सेंट्रल प्राव्हिन्स यांनीं दहा दहा हजार रुपयांची मुकत्यारी या कामाकरितां करीत जावी असें हिंदुस्थान सरकारानें ठरविलें आहे.

बंगाल इलाख्यांत लायसेन्स ट्याक्स किलेक गरीब लोकांवरून कमी केला.

बडोदा रेल्वेची गाडी तिसरे तारखेस साबरमती स्टेशनावर आली असतां बायकांचा डबा व ब्रेक यांवर वीज पडली पण नुकसान फारसें झालें नाहीं.

मि० जयसत्य बोधराव त्रिमळ कानडी ट्रान्सलेटर यास अमळनेरास सेकंड क्लास सेकंड ग्रेड सबार्डिनेट जडज नेमिलें.

सोलापुर— रस्त्यांतून माधुकरी मागणारे किंवा इतर लोक, अन्नानें भरलेल्या पराती घेऊन जाऊं लागले असतां दुष्काळ पीडित लोक बेलाशक त्यांत हात घालून खाण्याचा प्रयत्न करूं लागले आहेत. इतकेंच नाहीं पण, कोणी अशक्त असल्यास त्याचें नरडें दाबून झोळींतील भिक्षेचे तुकडे बेलाशक हिसकावून घेऊं लागले आहेत. हा बादशाही जुलूम पाहून आह्मांस पराकाष्ठेचें वाईट वाटतें. क. ल.

उंदराची गृहव्यवस्था— माढें तालुक्यांत कर्डू व उपळे या गावीं उंदरांचीं बिळें खणतांना असें दिसून आलें कीं उंदरांची कृती व व्यवस्था केवळ मनुष्या प्रमाणें आहे. जेवणाच्या, निजण्याच्या, मैलाच्या व धान्यसंग्रहाच्या जागा वेगळाल्या सुंदर व स्वच्छ असून पोराकरितां कापसाचे मऊ बिच्छाने केलेले आहेत व हिंडण्या फिरण्यास चार चार बोटें रुंदीच्या सफाईदार सुंदर व समांतर अशा सडकाही आहेत !!! व. मि.

विलायतेस मुलींस व तान्ह्या मुलांस कसें वागावितात हें शिकण्याकरतां मद्रास सरकार आपल्या खर्चानें राजगोपाळ नावाच्या गृहस्थाच्या मुलीस विलायतेस पाठविणार आहे असें कळतें. ही बाई हल्लीं एका नार्मल शाळेवर शिक्षक आहे.

दुधाचे झाडांचें बीज— अमेरिकेंतील कांहीं प्रांतांत दुधाचीं झाडें आहेत याबद्दल आह्मीं पूर्वी लिहिलेलें आहेच. सदर्हू झाडाच्या १८ बिया सरकारांतून मुंबईस आल्या त्याची लागवड करण्याकरितां त्यांतून बहुतेक वांटल्या गेल्या. या झाडापासून गाईच्या दुधा सारखें उत्तम दूध निघत असून त्याचे तूप उत्तम व रुचिकार होतें.

अधिक अश्विनांत महालयकरणें उक्त आहे किंवा कसें यानिर्णयाकरितां सोमवारी रा. ब. निलकंठ अनंत जोशी यांचे वाड्यांत शास्त्रीमंडळीची सभा झाली. त्यांत कांहीं वादविवाद होऊन निर्णय न ठरतां सभेचें काम विचारावर तहकूब राहिलें.

हिंदुस्थान व इतर देश येथून बगदाद एथें जें धान्य पाठविण्यांत येईल त्यावर ६ महिनेपर्यंत आयात जकात माफ करण्यांत आली आहे.

अबिसिनियाच्या राजानें इजिप्त देशावर हल्ला केल्याची खबर खेदीव ह्यांस समजून त्यांनीं सुएझ एथें जेवढें सैन्य असेल तेवढे सर्व मसोवा एथें पाठवून द्यावें ह्मणून हुकूम केल्याचें समजतें. इं. प्र.

सुरतेस निर्मळदास बुवा या नावाचा एक गोसावी मरण पावला त्याचें वय ११५ वर्षांचें होतें असें ह्मणतात.

शांघाइ एथें भयंकर अग्निप्रलय होऊन ९९ घोडे जळाले व अजमासें ३५०००० रुपयांचें नुकसान झाल्याचें समजतें.

राव बहादूर गोपाळराव हरि देशमुख यांनीं पेनशन घेतलें व ते नाशकाहून जाणार ह्मणून त्यांस तेथील लोकांनीं पानसुपारीची मेजवानी दिली.

काबूल एथील हल्लींच्या गडबडीच्या संबंधानें कित्येक नेटिव राजांनीं हिंदुस्थान सरकारास असें लिहून पाठविलें कीं आह्मी आपल्यास मदत करण्यास तयार आहोत, एका संस्थानिकानें पाहिजे तितक्या पैशाची मदत करितों असें लिहून पाठविलें आहे.

नरसी केशवजी यांच्या ४ गिरण्यांपैकीं न्यू फ्लेमिंग स्पिनिंग व विव्हिंग कंपनी ६॥ लक्ष रुपयांस आह्मी विकत घेण्यास तयार आहोत असें मि. दिनशा माणकजी पिटी यांणीं लिक्विडेटरांस कळविलें. याचप्रमाणें न्यू अलेक्झांड्रा नावाची गिरणी सहा लक्ष दहा हजार रुपयास विकत घेण्यास डेविड सासून तयार आहेत.

गेल्या मंगळवारीं संध्याकाळीं लाहोर एथें मोठा धरणीकंपाचा धक्का बसला असें ह्मणतात.

मालरकोटलाचे राजे केंब्रिज युनिव्हर्सिटींत अभ्यास करण्याकरितां लवकरच विलायतेस जाणार आहेत असें समजतें.

गेल्या पंधरवाड्यांत उत्तरेकडील सदहद्दीवर एकंदर ३ धरणीकंपाचे धक्के बसले असें समजतें.

✓ कृष्णा रामोशी राहणार भरतगांव तालुके भिमथडी हा दरोडेखोरांचे टोळींपैकी असून वळतीस दरोडा पडला त्यांत होता असा ज्युरीचा अभिप्राय पडल्यावरून मेहेरबान सेशन जज्ज साहेब यांणीं मशारनिल्हे कृष्णा यास जन्मठेपेची शिक्षा दिली. वासुदेव बळवंत फडके याचे टोळींतील दरोडेखोरांस हिंदुस्थानांत ह्मणून ठेवावयाचें नाहीं असें जज्ज साहेब बोलतात. यावरून हा इसमही त्या टोळींपैकीं असावा असें वाटतें.

✓ वासुदेव बळवंत फडके याचे दोन साथी गेल्या ३–४ दिवसांत पडकल्याची खबर आहे. एक इसम नाशिक येथील राहाणारा फणसळकर आडनांवाचा असून तो सोलापूर येथें पकडला गेला व दुसरा लेले आडनांवाचा मनुष्य पुण्याचा राहाणारा असून कल्याण येथें पकडला गेला असें लोक बोलतात. लेले व फणसळकर या दोघांच्याही रखेल्या औरता तेथील खाजगीवाले यांचे वाड्यांत राहत आहेत त्यांच्या खोल्यांचा झाडा घेते वेळीं कांहीं संशययुक्त पत्रें पोलिसास मिळालीं अशीही शहरांत खबर आहे. फणसकराच्या संबंधानें धुळें येथील एका कारकुनाचा पत्ता लागला आहे असेंही कित्येक लोक ह्मणतात.

रशिया व चीन सरकार यांजमध्यें तह झाला आहे त्यावरून रशिया सरकार कल्जा प्रांत परत देणार ह्मणून टेकेस नदीच्या दक्षिण दिशेचा प्रांत व काशगर एथें जाण्याचे रस्ते मात्र आपले ताब्यांत ठेवणार. चीन सरकार रशियास ५०,००,००० रुबल्स (एक प्रकारचें नाणें) देणार असें समजतें.

✓ वासुदेव बळवंत फडके यांनीं आपले जबानींत असें सांगितलें कीं, धमारी एथें दरवडा पडला त्यावेळीं मी त्यांत होतो व दवलतरावास हत्यारें वगैरे मीच पुरविलीं. तो आणखी असें ह्मणतो कीं या शिवाय मी चार दरवडे घातले परंतु त्यांत खून वगैरे अगदी केले नाहींत. त्यानें कांहीं पुण्यातील मंडळी आपले स्नेही व ओळखीचे आहेत असें सांगितलें परंतु त्यांचा सरकारचे विरुद्ध बंड करण्याचा बिलकूल इरादा नाहीं असें तो बोलला असें समजतें. ने. ओ.

पृथ्वीप्रदक्षिणा— महाराणी व्हिक्टोरिया यांचे दोन नातू ह्मणजे प्रिन्स आफ् वेल्ल यांचे चिरंजीव पृथ्वी प्रदक्षिणेकरतां गेल्या शुक्रवारीं जहाजांत बसून निघाले आहेत. कदाचित् फिरतां फिरतां ते हिंदुस्थानांतही येतील. यांचें वय पंधरा वर्षांच्या आंत आहे. एवढ्या लहान वयाच्या राजघराण्यांतील मुलास प्रवास करण्याकरतां पाठविलें आहे हें पाहून इकडील पुष्कळ लोकांस मोठें आश्चर्यवाटण्याजोगें आहे.

लंडन स्टेटस्मन नांवाचें हिंदुस्थाना संबंधीं विषयांची चर्चा करण्याकरितां पत्र नैट साहेब काढणार त्याचा पहिला अंक नोवेंबरच्या पहिल्या आठवड्यांत निघेल असें कळतें.

✓ वासुदेव बळवंत फडके यांणी केसर साहेब व माजिस्ट्रेट यांस असें सांगितलें कीं, आपण ६ महिन्यांची रजा तीर्थ यात्रेकरितां हपिसांतून घेतली होती आणि त्याप्रमाणें करून पुष्कळ ठिकाणीं फिरून आतां कामावर परत हजर होणार होतो. इतक्यांत दरवडेखोरांच्या हातीं सांपडलों व प्रसंग येई तोंपर्यंत त्याच्या ताब्यांत राहिलों. पुढें तेथून पळून निजामाच्या मुलखांत गेलो आणि रात्रौ एक्या देवळांत राहिलों होतो तेथें पोलिसांनें धरलें. याप्रमाणें पू. अ. कर्ते लिहितात.

सयामच्या राजाच्या दरबारांत रशियाचा वकील असावा ह्मणून रशियन सरकारची खटपट चालली आहे असें समजतें. सु. प.

नोटिसा.

अमृता वल्लद मल्हारी तेली राहणार मौजे हातेडी बुजरूक प्रगणें देऊळघाट तालुके चिखली जिल्हा बुलढाणें यास खालीं सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं,

मी तुह्मी लग्नाची बायको लग्नास २० वर्षे होऊन गेल्या काळामध्यें घरीं फार थोडे दिवस गेले त्याकाळीं तुमचे निर्दय व साहस कर्यांनीं तुह्मी मारहाण करून जाच केला हें सर्व जातीवाल्यांस माहितच आहे त्यांत तुह्मांस गांज्याचे व दारूचे अति व्यसनानें शरीरास ग्लानी त्याजमुळें चरितार्थाचें काम होत नसल्यानें तुह्मांपासून पोटास मिळणें दुरमळ झालें त्यांत तुमची आई व बंधू यांचाही जाच फार सबब तुमचा माझा संबंध तुटण्यास १२ वर्षांवर काळ झाला त्या काळामध्यें माझी कांहींच अन्नवस्त्राची व घरीं नेण्याची सोय केली नाहीं. दरम्यान पंचाचे समक्ष आपण फारकत देण्याची फार वेळां कबुली केली देतों देतों ह्मणून भुल्थाप देऊन माझे संसाराचा नाश करिता आतां असें समजतें कीं, तुमचेवर कांहीं जातीचा आरोपही आहे यास्तव ही नोटिस देते कीं ही पावल्यापासून १५ दिवसांचे आंत माझी वाट पंचाचे समक्ष करावी व वरचे कारणाचा जामीन लायक द्यावा व मजला झालेलें कर्ज १०० रुपये देणें. जातीचा आरोप नाहींसा करणें येणेंप्रमाणें तुमचेकडून न झाल्यास तुमचा लग्नसंबंध तुटला जाऊन दुसरा घरठाव कायदेशीररीतीनें करीन हें कळवितें. तारीख ९ माहे सप्टंबर सन १८७९ इसवी.

(सही) धुरपती मर्द अमृता हल्लीं वस्ती कसबे देऊळघाट
निशाणी हातची
बांगडी.

नोटिस.

बनाम माधोबा सखाराम लाड राहणार कुरूम तालुके मोर्तिजापुर जिल्हा उमरावती यास बापुजी वल्लद झपराजी लाड राहणार कुरूम तालुके व जिल्हे मजकूर याजकडून नोटिस देण्यांत येते कीं तुह्मीं तारीख २१ माहे आगष्ट सन १८७९ इ. रोजीं प्रमोदसिंधु वर्तमानपत्रांत नोटिस दिली त्यावरून तुह्मांस त्या नोटिशीचा जबाब देण्यांत येतो कीं सदर्हू नोटिस तुह्मी आह्मांस विनाकारण दिली आहे कारण कीं तुमचा आमचे वडिलोपार्जित व्यापारांत कांहीं एक संबंध नसून विनाकारण मनाईची नोटिस दिली याचा जबाब रीतीप्रमाणें घेतला जाईल. वडिलोपार्जित जिनगींत मूळ आह्मी तीन हिस्सेदार. १ सखाराजी वल्लद नारायणजी, २ तानबाजी वल्लद हरबाजी, ३ बापुजी वल्लद झपराजी असे आहो. आह्मीं अज्ञान असते वेळीं तुह्मांस सखारामजी व तानबा यानीं नोकर वहिवाटदार नेमिलें. सबब तुह्मी सावकारी, बजाजी, भुसारी, व किराणा वगैरे व्यापार व शेतीची वहिवाट तुह्मी करीत असून ती वहिवाट तुह्मी आपले स्वार्थाकरितां मनास वाटेल तशी केली, सांप्रत मी वयांत आल्यावर तुमची वहिवाट मला अयोग्य दिसली. तेणेंकरून माझी नुकसान आहे असें माझ्या नजरेस आल्यावरून मी आपला विभाग सखाराम व तानबा यांजपासून घेऊं इच्छितों. सबब तुह्मांस व सखारामजी व तानबा यांजला कळवितों कीं सदर्हू दुकानाचा कोणतेही प्रकारचा व्यापार ही नोटिस पावल्यापासून करूं नये. केल्यास त्या व्यापारांत नुकसान झाल्यास त्याबद्दल सर्व जबाबदारी तुमचेवर आहे. त्यांपैकीं एक पैसुद्धां नुकसान मी देणार नाहीं. माझा हिस्सा असेल तो सखाराम व तानबा यांनीं चार पंच मिळवून रीतीप्रमाणें माझा मला देऊन ही नोटिस पावल्यापासून ८ दिवसांचे आंत निकाल करावा, नाहींपेक्षां योग्य तजवीज करून हिस्सा घेतला जाईल. कळावे तारीख २० माहे सप्टंबर सन १८७९ इसवी.

(सही) बापुजी वल्लद झिपराजी लाड राहणार कुरूम ता. मोर्तिजापुर जिल्हा उमरावती.

हें पत्र अकोलें एथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत खंडेराव बाळाजी फडके यांनीं छापून प्रसिद्ध केलें